

תקלו כמדבר לך מסעי
אונקלוס

למעלה עקרבם ועבר צנה כחוב והיה
 קר והיו הוצאתו מנב לקדש פרע
 ויצא הצרצר ועבר עצמה: ונסכ
 הגבול מעצמו נהלה מצרים והיו
 הוצאתו הפצה: ונבול ים והיה לכם

לקט בדיד

העול נקח למעלה וזו דרום נקח למטה, וזו מימין ימינה
 או "הימין" פירושו מערב (לא ים המזרחי) מן המזרח
 דכמיס ים הגדול או ים המלח, שמור לך נוליס הללו וזהו
 נקל להבין כל דברי רבינו כפסוק ופרש: (ז) פי' מעלה
 מקרבים היא לזו לפון יומר ממקד ים המלח, שפס אמר
 הולך ממזרחו אל ים המלח למעלה מקרבים אמר הולך
 באלכסון לזו לפניות מערבים (לא ציבור לזו מערבו) וכן
 היה הולך המזר באלכסון עד שהגיע למעלה מקרבים לזו
 נגד (דרום) שלה, פי' מדרומה של מעלה מקרבים היה צפון
 6"י: (ח) פי' מדרומה של מעלה מקרבים הולך המזר
 ציבור למערב עד שעבר צפון לזו (למה כמו אל לזו אל לזו
 ה"א בנפוח המיפה כמו למ"ד בחממה), והיה למ"ד עליה אל
 לזו 6"י ומליה מולת לארץ: (ט) קנה וסוף הליכמו ציבור
 שם אמר שעבר צפון לזו הולך ציבור עד שהגיע לנגד
 (דרום) של עיר קדש ברנע, ממלח כל המזר קדש ברנע היה
 צפון 6"י, ופשוט שאין זה קדש ברנע שנמלטו משם
 המרגלים שהיטה בדרך פלון שהוא קדש עיר קנה בגול
 אדום בדרומה (מ"ל): (כ) הכוונה בזה, שבאמת המזר אינו רכב כלום והוא ממש כסוף השערה, ש' המדינות נעומות וזו
 כולו נמקד וממקד כזה: וזהו מבין מה שמלח
 רבינו לקמן, וירושב אומה לרעה", גם מה שמלח
 נמקד המלח: (כא) ויבט למ"ד (ומלתי ק) ונמקד המלח
 כאלו אמר ויבט (המלח) המלח ארץ (וכן לקמן במלה
 מרים ספר למ"ד ויבט וגו' למלה מרים), לומר אמר שעבר ציבור מדרומה של מעלה מקרבים
 מערבים עד שגם למזר ארץ, ואין ידוע אם לפניהם של מלך ארץ או בדרומה או מצובה, ומשם הולך ציבור עד שעבר צפון
 עלמון: (כב) פי' אמר שעבר ארץ עלמון ציבור נמקד באלכסון לזו דרום עד שגם למלך מרים שהוא היטול ארץ אז
 מדרום לפון לזו מדרום של מרים עד שגבע צפון של 6"י ומשם נמקד היטול לזו מערב היטול והולך ציבור עם המזר עד
 שפגשו בים הגדול שהוא גבול מערבי של 6"י ויעל צפון הקודם: (כג) לומר הולך בדרומה של 6"י ופסוק על נמל
 מרים במקום שנספך לזון ים הגדול הוא במקום מערבי בדרומה של 6"י: (כד) פי' סוף וקנה של מזר הדרומה עד
 שאמה יעיל להלך לזו מערב זה פירושו זה ג' היטול הללו, כי שם שפגש בים הגדול, והלך אמה להספך פניו לזו
 אמה: פי' הכוונה שאל, ונבול ים" מה יהיה גבול מזר המערבי, ומשם יהיה לכם ים הגדול (ים המזרחי) בגול

אונקלוס
במדבר לך מסעי
תקלו

רשא ויחוסמה לזו יתא לבון
 החום מערבה: ז וזו יתא לבון
 החום צפונה מן יתא רשא
 חבונן לבון לחור סורה: ח מהור
 סורה חבונן לבון לבון ויהיו
 ספקניהו דחוסה צפונה: ט ויפוק
 החוסה צפונה ויהיו ספקניהו
 צפונה עין רזו יתא לבון החום
 אפונא: י וחבונן לבון לחום
 קרובה אפונא עין לבון החום
 יא וחוסה חוסה משפם צרבה

לקט בדיד

למז: ונבול ים" (כ) הכסון שצפון הים אלף הים מן
 הצפון (ע"פ י"א) והם איים שקורין אומולי"ש: גבול ומזר מן המזרח הים הגדול שם הים הגדול עלמון
 לבם דר דהדר: שהוא צמקלע לפניות מערבים (ישעי' כ"ז ע"י) ממזרח צפון יתא) והוא מקיים יתא
 לפנים משפיע: * ונכנס לזר הים ויש מרחב הים צפון הים מוקף מים מל צדדי ארץ" לנע"י גם הים מלך
 לעסור ממערב לפון אל הר הכה: התאוו. לשון הגדול שם, אלא הולך לפון גם להאמה, ועל חלק ההוא אמר
 כספ"ה) כמו ויהי י"א י"א אל חל הרלים, ותאוי מולת הימנו, מן לזר הכה, והוא מולת לארץ, אבל 6"י אינה
 הכשר (י"א ע"י) הליע שקורין אפמרי"ן שהוא מוסב רק עד לקבל הר הכה, ועל אומה חלק שער הר הכה אמר
 ומשפיע: * (ט) מדר דהדר. הכסו ותולרי"ם אל מזר לפנים הימנו, שבהי"ם הים הגדול אל הר הכה צריכים אדם
 לפון לזו המזרח ותפגשו בצנח חמת זו אנטוכיה לפנות לזו יתא עלמ וילך מן המערב למזרח עד שגביעו
 שצמח תולדות, בצבול או המזר כלב שם לגמרי עליו שהיה גדל דרום של 6"י אל ארץ אדום
 וזו עובר לבין כלל, או משם מתפשט ומרחיב (דח"י): (ב) פי' קנה, ומה הליע פירושו מדר
 וזו לאחוריו להמשך לבין באלכסון ויבט מן הדרום הליע לאמר וילתן שם לניהם, וכן הליע השער מדרים גוויים
 הרשעו, ולענין רוחב הכמה בראשון" קרוי תולדות אל השער צפון המזרח והימני, וקורין אומה מה לפי שם
 שם כלמה אומה מדה: (ג) וזו תוצאתיו חצר עגולים ומקובצים ונגיחה משופעים: (כט) פי' כשמשפך
 יצא הוא היה סוף המזר הצפוני" וממלח מזר פנינם צפון מזר מערבי אל הר הכה לזו לזו מדרום או
 עיני צמקלע לפניות מזרחית ומשם והכאן הים מלכו ציבור עד שגביעו למקום שמו, "לנח מכה" או
 לכס"ה) אל מזר המזרחי: (ד) ודהאוייתם. לשון אנטוכיה, ומשם הולך המזר ציבור להאמה (כמו עד כאן)
 כצבי* ויעייה כמו תהאו: שפמה. צמלר עד מקום לזו: (ה) כזר פירשע ומה לעיל אוח פ"י כלל
 המרחיק: ומשם כרצלה: ד' ור"ל שמדח המזר היה עד כאן לזו ציבור מן המערב
 למוזח עד שפגש בצנח חמת ואר"י מדרג ומלך לזו מדרום

המזרחי: (ז) ר"ל מקום שפס הוא אל מזר המזרחי לומר המזרחי הולך מן מזר עין לדרום עד שעובר אל שפס ואר"י
 אומה באלכסון לזו לפניות מזרחית, לזה קרוי תולדות (הגם שאיני כלה לגמרי), גם מימין מזרחית וירושב כזר פירשעיהו אוח
 כ' עי"י: (ח) פי' אמר מקום לזו שלח המזר מדרום ויבט לזו באלכסון ועבר אל צפון הולך להאמה באלכסון עד
 שגביעו למזר עיני וכלן הוא תולדותיו סופו ותקנה: (ז) מפסו פנינם לזון לזון המערה מן הפסון לדרום צמלר
 המזרחי: (ז) ר"ל מקום שפס הוא אל מזר המזרחי לומר המזרחי הולך מן מזר עין לדרום עד שעובר אל שפס ואר"י

תקנא במדבר לו מסעי אונקלוס

גבר פאחמנמה דבנקו שבטא למפיה אחר פריאיש בנתלתו ידבנקו
 רבני ישראל: כסא רי פקדי ית משה בן עבדו בנת צלפחה:
 יא והואה מחלה תרצה ותגלה וסלפה ונעה בנת צלפחד רבני
 אחי אבותו קנישו: יא מוציעת רבני ומלכה ונעה בנות צלפחד לבני
 ודיהן לנשים: יא מפשפחת בנימנשה

לקב בדיר רשיי

כיה בן לזכיה: (ואל מחלה תרצה וגו'. כאל נגרת, ותקן שנת האמר יהיה נוסף: דה פי עד כאן היה
 מנאל לפי גזולתו זו ממו בשנים נייב קייב), ושאלו כסדר המדועי מננות לפמה, וסוקו זה מיידי אש היה עוד
 תולדותיו, וכלל במקרא (כיו לנג - כיו 6 - יהשע י"ג 3) ביעוים כננות לפמדת בנות שבטיין היה ראוי לעתול מלק
 י"ד שנת ועילו נעמיו מלקו זכריום לישא לפעטיין, כדי שלא יעטרבו השבטים ויהיה ארץ שמעון לגדו וארץ פמלוי לצדו
 וכן כולם, אל אמר מלקוה מלקי מוכל בם איחוס לישא למי שמלה (כן אומא צייב קייב) שכבר נחייטבו השבטים ואין
 קמילא אש יעולו אמדיס משבט יהודה לגור בבר אפריס, ועוד שאי אפשר ליחבר מדבר זה, למשל בל שכבר נשאה לפעטו אמר
 ואמיר ממ אחיה בלא גניס לא עומה מורה שנת זו לא מירש נכסי אביה או שבעלה יגרמנה כדי שלא מיסוב נשלה
 (רמב"ם: 1) פי אמיוס מן סמסו און נומיס האעירה לפי הבכירה, ובאשר כאל המדועי מנשילון ודאי שמדון היא
 כפי לנדון, משא"כ כפי מייסמ כ"ז א' שאלו לעטון ולמנוב כעטנוס מושבלות עד שבחמוב העיד בן ננות לפמדת דוברות
 ודאי שבלה בנלש היומר חממה וממנה חממה קודם, ובמדי זה נכמנו גם כפי ל"ג, וגם ביהשע י"ג 3, א"כ בכל
 המורה מן ממח עלפנינו נכמנו כסדר חממתן (ראש"ם):

אור החיים

טובכיה: בל אממר ב' למויב לכל בני ישראל ש"כ עשה בצמורה בידם אף על פי לא עשו אלא
 שאלובס בלח ממות וכל בל יורשת וגו' האמורה כמלות המלך לעט בני ישראל, והוא אממרו כאשר
 קודם לזה:
 יא באשר לזה כ' את משבט קן עשו, לריך לרעת שנתן להם, ולזה אש היה אממר ויעשו בנות לפמדת
 למה שניה הכחוב ממחר זה מסדר וגו' כאשר לזה יהיה נשמע שבהודעה בלח אממר
 הכרגיל שמקדיס המעשה ואחר כך יאמר כאשר לזה המעשה שפעו ומודיע במאמר כאשר לזה כ' כסדר
 וכן הקדים מאמר כאשר וגו' ואחר כך אמר קן הכרגיל לומר, אלל מאוממרו במחילה כאשר לזה כ' (יש')
 עש"ה), ויראה כי לפי עשה להם יתרון לננות ואחר כך הודעה המעשה זה יגיד כי בל בלודיע
 לפמדת ומעלה והמיר להם לישא לכל אדם והולויאם המעשה אלא לשלול רשיון הפך מורה הכללות והכין:
 ממלל מורה הכללות, בל הכחוב להודיענו שכנס הפלות פרשת מסעי

אור בדיר

(לו) פי ואל מיסוב הא' הוא מימיה על ענה עונה, אך למשפחה מטה אפויס וגו' כדי שלא מיסוב. (לוח) והיל' ויעשו בנות
 לפמדת כאשר לזה כ'. (של) זה בל גדול בלל מקום המעשה המעלה המעלה את המאמר לענו מה להודיע את התיבה
 שמקדיס לומר שזה היא עיקר כמות המאמר, כמו בן כאן מן מוננה המאמר למפר עליינו ולא עשו מ"ז היסב מה שנמנו, אלא
 ביומנו להודיע כאשר לזה כ', וילעי להבין ביומנו הדוגם, והוא כאשר לזה כ' לבלל שאלה:

תקנא במדבר לו מסעי אונקלוס

זה יהיךר אשר ציה יהיה לבנות
 צלפחד לאמר לשוב בעינייהם תהיינה
 לנשים אך למשפחת משה אביהם
 תהיינה לנשים: ז' ולא תסב נחלה
 לבני ישראל מפמה אלמפה פי אייש
 בנתלת מפה אבתיו ידבנקו בני
 ישראל: ח וכלבת ירשת נחלה
 מפמות בני ישראל לאחד
 מפשפחת משה אביה תהיה לאשה
 למען יירשו בני ישראל איש נחלת
 אבתיו: ט ולא תסב נחלה מפמה

לקב בדיר רשיי

הקריעה לא על הוי, וכן ואם מונח אנניס מעשה לי חחרת ואפילו יהיה כיוצא לא חחרת* הכמלה
 (שמות כ' כ"ה) שייך ואם על מעשה, ומיין בדמיני פפרמח לשבטו* וגמלה שנוספה על נחלת הכמלה אשר
 ימרו שם ותמלה עוד עטס לזה: ג' און ביומנו דעני לומר הכויינה להס': (ח) וכל בות ירשת נחלה, שלא
 שפירוש מיבט אס אפילו, אלא ענינו וכוונת הכמוב הוא בן, שמיין ושמיות. ויחוב: ט' כמבטו.
 ובל לייבט הככל שבכמוב שאומר דבר אחד ב' פעמים, לזה אמר שלא די פסוקו הראשון שיש להקשות עליו, מה בכך שמיסוב
 הנמלה לשבט אמר, הלא כל אדם רשאי למכור אמוחו, ואם הקויה משבט אמר הכי יגרע השבט, לזה בל כמוב השני שדוקא
 ואם מקרה הסבה שמשאר בן לעולם ואפילו ביוגל לא חמור: ד' פי' ב' רעות בדבר, שהק"ה לזה למקל את הארץ בגורל.
 א"כ רלון עליון הוא שלא לערב השבטים והמלקים, ועמה ע"י בנות לפמדת יהיה מקולקל ב' שבטים מלקיני מלק מנשה יהיה

אור החיים

והכוונה בזה לכבוד ולהפארת בני יוסף: ו' וכוה אממרו זה בדבר אשר לזה כ' לננות לפמדת'
 ז' זה הדבר. אממרו זה בדבריה', יאבאר על פי שברשות בידם לעוב בעינייהם וגו', ודוקק לומר זה
 מה שאמרו במסכת בבל במורא (ק"ב) וזה לומר ולא אמר שלא עשה כ' מעלה זו ברשיון זה
 לשונם בנות לפמדת הומוי לישא לכל מי שירלו אלא להם, והוא מה שרמז באוממרו בנות לפמדת
 שאמר לעוב בעינייהם אלא מה אפי מקיים אף לאמר שאין לננות לאמר משמעות, ולדרכו ויחון
 למשפחה אפויס וגו' ענה טובה וכו' עד כאן, והוא לומר כי בל האלובס במאמר זה לרומם כבודם:
 אוממרו זה בדבר פירוש לפי שקדם ואמר קן מטה ט' ולא חסוב נמלה ממטה וגו', עטס שכל
 בני יוסף דובריס שבדין עמם וחסר ופירש שריון זה המאמר עלמו שאמר בסמוך ולא חסוב
 של בנות לפמדת לא נכלל בגורל גיררת משפט זה, וגו', לפי מה שכחמני בסמוך שאין זה אלא ענה
 של בנות לפמדת לא נכלל בגורל גיררת משפט זה, וגו', לפי מה שכחמני בסמוך שאין זה אלא ענה

אור בדיר

(לד) לומר לישאל שדוקיס בדמייה. (לח) למה להקריעה האלה, ומה בל למעט. (לו) דוקק זה ולא מה עלמלה ממנו בן
 בני יוסף דובריס, ולא מה עלמטה ממנו ולא מיסוב וגו'.

שיב

שלימה

מסעי

תפארת

כל פועלי און כמ"ש (שמות כג.) יט הטרפה לא ישלם כתי' הטרפה חס"א לא יזון להם שלמות. הנה לכן ע"י תיקון והיחוד של השכינה היה ממש"ך לה רב ברכות ממקור העליון כן ממש"ך כל יסוד היה מחכה ומצפה שיהיה שלום בין ישראל לאברהם שבשמים והוא היה ממש"ך ומצורר הרצון העליון והשפע מלמעלה מבתי יסוד' להשפיע למלכות נמצא ע"י פירוט נעשה היחוד שלם. וההמצ"ע אור אהר"ן נהר"א לה ימאט וברכאן דנפישין העליון והחסדים ימטי להשכיני' וברכאן דנפישין בבתי' כה הכרכו כנודע. ולכן אמר קירוב שישבנין גם שנכם משה ואהרן עבדו תיקונין כו' לקרב היחוד מבתי' מ"ע ומ"ד כ"ל. והנה גדולים צדיקי' במדותן כמו שאהרן הכהן העלה מ"ע בחייו אל השכינה לקבל החסדים והשפעות טובות כן ביום מיתו העלה יותר ויתר בנפשו כמ"ל המשרד שפע החסדים והשפעות טובות מלמעלה להשכינה בעת ההיא בחושי' המישי באחד לודש. וזאת המעלה והכוח עומדת לעד שגם ביום הזה בחדש המר הזה בין המצרים שהשכינה מתרחקת הלילה מבעלה הנה וכות אהרן הכהן שנתעלה ביום הזה יעמוד לנו להמשיך חסדים ושפע להשכינה ומתוך צדק יצא הרהר ורמזא חנינה ולכן נכתב יום ההוא לצדקו לצדקות עולם כמ"ל.

→ **התאוותם** לם גבול קרמה. פי' לי תאווה הכתוב

מזמז לו כי גם זה הוא טובה הישר ומצפה על שיש לו עכ"פ תאוה ללכת בדרך הישר ומצפה על הנאולה שהיה בזמן קרוב כמ"ש (וי"ד ל. א.) ציון חרש אין לה מכלל דבני דרשה שהאדם צריך לדרוש ולבקש על הנאולה. והענין הוא רק מהש"ית בעצמו כי יחיש פרחתו. אך בשבת הוא פטור מלהאבל כו'. ע"י שפירשו מאמר הנ"ל יכול יהיה אורכי' המתכנס בבין ארזאל ביום השבת שישו ושמחו כו'. ע"י שפירשו מאמר הנ"ל יכול יהיה בנין בהמ"ק דחה שבת ח"ל אך את שבתותי תשמורת. כי עיקר מעלת הבהמ"ק שיהי' השכינה שורה בישראל וכיום השבת גם עתה בזמן הגלות השכינה שורה בחינוך. וז"ש אך לשון מעוט ר"ל אף שבני' הם במדרגי' התחתונה אעפ"י השכינה

שלימה

מטות

תפארת

שיב

על שיעיק חיות האדם אם הוא זוכה לזה שיאמר תקב"ה חורה משמו כמ"ש בני' כשעלה משה לאלוהים מצאו להקב"ה שורה אומר אלעזר בני אומר פדה בת שנים שכן היה כותב כמרים משמו של ר"א כמ"ש (אבות ג.) שני חכמים במשך המשנה פדון שבתו בהם ובמשנולם. שגם לשון החכמים ושמחתו היו שונים כמרים מפרהם. ובדרך זה פרשו לעיל בפ' בהעלותך (במדרב ט.) על פי ה' יחזק ועל פי ה' יסנו. כמ"ש חבוב"ל הצדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שמום של מה שמשיגים יותר ויותר עד שמגיעים למעלה זו שיאמר הקב"ה שתורה משמו או יש להם ח"י' ואז מביא עיר שפעת תורה חדשה כמעין הטבע. והנה הכה שנתנו החכמים במשנה וע"י נהרבה כח התורה שבי"פ גם לגמ' בדרך האמוראים שלאחריהם. אך סוף האמוראים נקרא חתימת הלמוד כי פסק כח ההוא רק לחיוד סגולה שבורה. וז"ש כי על כל מוצא פי ה' יחיד האדם כי זה עיקר החיות של האדם שיהיה פתוח פי ה' כמ"ל. שכמכלל יאמר חורה מפרה. ומהו לצנונו. ואלה מסעי בני' וגו' ואלה מסעיהם למוצאותם. ר"ל שפי' שמוציאים ר"ת מפרהם ממלא על פי ה' נסעו שיהלכו בחורה עד למוצאותם וז"ת שיהיו מוציאים שפע ל' כמ"ל וכתוב משה את מוצאותם למסעיהם פי' ה' כמ"ל ואלה מסעיהם למוצאותם ר"ת מפרהם וז"ת שיהיו מוציאים שפע ל' כמ"ל וכתוב כח החורה כמ"ש (במשלה יצק אור) ובטובו מחדש בכל יום המוד כמבואר במ"א:

ועל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' בחדש החמישי באחד לחודש. והנה לרמוז בענין זה שהחייב הכתוב יום מיתו של אהרן בחדש החודש ולא נאמר כן יום מיתו שאר הצדיקים בחורה. דהנה אנו אמורים בזמירות ליל שבת הנהא לה ימאט וברכאן דנפישין קירוב שושבינו עבדו תיקונין כו'. והמו נהר"א הוא אחרות אהר"ן כי כבר נודע שאהרן הוא שושבינא דמסורותא ומשה שושבינא דכלה. והוא באשר אהרן היה אהב שיהיה אהב המיד שלום כל ימיו שהכתוב בזה שיהיה אהב המיד לקרב השכינה אל דודה ולקשטה בהיקונין לזוהר והשלום. והיה דורך ומכביל השלום ודס"א ותפוד

שלימה

מטות

תפארת

שיב

גולים מארצם וישיבם לבתיהם מיד בא"י כו' לקיים כל המצות החלום בארץ כמו שמקיימים מצות החלום בחובה הנגף בהפלין ומחיה וכדומה. וז"ש הנ"ל כד' שהיקיימו כולם על יד לשון כותב ועצמות כמ"ש (במדרב י. ל.) על פי ה' ביד משה שכל החורה הוא הי' ככותב של משה ובידו לעשות הכל רק למען כבודו ית"ש לזאת פי' כל הפעול והצונו של משה לבא לארץ הקדושה לטובה בני' לקיים כל החורה כמ"ל. ותחזור לביאור הכתוב. הנני עובדו חלוצים לפי ה'. פי' כל כוונתו הוא ללכת למלחמה בעבד היודן רק לפי ה' לדעתו ית"ש ולא לשענו חלוצים בארץ כנון הפלין ומחיה וטובה וכדומה הם אינם בטילים לעולם הענין כזה כי מחמת גודל קדושתו משיע"ה בעשותו או אחת מכל מצות ה' בכוונה הראי' וכוונה למען כבודו ית"ש בלי שום קבלת פסל לכן הם חיים וקיימים לעד ולגוץ כמ"ש (חילים קיב.) ש' וצדקתו עומדת לעד. לכן הי' הפעול והשקוטו של משיע"ה לבא לא"י לשנות שם גם כל המצות החלוצים בארץ כי ידע אשר אם הוא יעשה שם אותם המצות יהיו גם הם קיימים לעד ולגוץ כמ"ל בני' ולא יהיו למענכם תלעו רק לפי ה' וגו'.

פרשת מסעי

אלה מסעי בני' אשר יצאו מארץ מצרים וגו' ביד משה ואהרן. וכתוב משה את מוצאותיהם למסעיהם על פי ה' וגו'. והדגש בפסוקים הללו מה שפירשתי בפ"י הפ' (שמות יט.) וישב משה את דברי העם אל ה'. כי זהו מעלה צדיקי' הדור להעלות גם כל התפלות ומעש"ש של פשוטי העם להעלותם לעם להעלותם אל ה'. והנה זהו האמור כאן אלה מסעי בני' שהי' נסיעתם ממדינת למדינה בהקדושה כי בהיותם במצרים היו משוקעים בשערי הטומאה וכשיצאו מאפילה לאור גדול היו נוסעים בכל יום והולכים בהקדושה למעלה למעלה. וז"ש ה' אלה מסעי בני' אשר

שורה עמנו. לכן הגם שאמרו בגמרא (שע"ל ב) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. אמנם מחמת כוכב הגלות ועמל הפדסה או חשוכים כאנוסים דבר זה שאין אנו מתאבלים על חורבנו ואונס רחמנא פטרי מן העונש. אמנם לפי סברת הר"ן בקדושין פ' האומר אף דאמרין אונס רחמנא פטרי. אך זאת לא אמרין שע"י האונס יחייב צד שכנגדו. וא"כ האין כמה זכה האדם לראות בחמה אם אינו מתאבל על ירושלים כג"ל. אך העצה לזה לכל ירח ממנו נרד כמ"ש בגמרא (שם ק"ח, א) כל המעגז את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים. כי מחמת המצוה של עונג שבת בהיותו מאמין בה שהשכינה שורה בישראל והנה זה שכתוב נחלה בלי מצרים. ד"ש (בפסלה רבה החליצנו) שלא הוא צד ריגון ביזם מנוחתו וסמך ל"י והראנו ה' אלהינו בחמפת ציון עירך וכו' היינו אם אנו פונים מדעתנו כל צרה ריגון ביזם השבת עיי"נ נזכה הנחילנו כו'. זה ג"כ סמיכת הדיברם (בפסלה שב"ק) הפורס סכת שלום עלינו כו' ועל ירושלים שמרו בני"י את השבת לכן נסמך זה לזה כי ע"י שמירת שבת יהיה שלום עלינו ועל ירושלים כג"ל:

וה"ן הערם להם לשבת ומגדשהו וגו' ואח הערם אשר נתנו לתנו ללוים את שש ערי מקלט וגו' ועליהם נתנו ארבעים ושתיים עיר שש ערי מקלט (בכחה ע"א) אם צנחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש. וזהו הרמז ללוים הם הגלולים אל ה' שש ערי מקלט הדיינה הם שית חיבין של שמע ישראל. ועליהם נתנו ארבעים ושתיים עיר הם מיב חיבות שבפ' (דברים ג') ואהבת וגו' וע"י הק"ש יהיה נפילה לסט"א. וזה הרמז מגרשי הערים. פי' שמגרש הסט"א. רהנה כתיב (שמות טו, ה) והכינו את אשר יביאו הוא לשון כיאה הוא היחוד הענישה בשבת ע"י ההכנה תחלה. רהנה כו' ע"ל שבתא אידי אחרת ואתפרשת מסט"א וכל דינין מתעבדין מינה והוה הרמז והיו הערים לשבת לשבת בדיחוד תי"ל ואח מגרשיהם על ידי שמגרש הסט"א תבוא ההשפעה לכהמתם ולרכושם ולכל חייחם חיות הקודש שיהיה בקדושה כשלימות כג"ל:

כן משה בני יוסף דוברים זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד לטוב בעיניכם התיגה לנשים אך למשפחת משה אביהם וגו' ולא חסוך נחלה וגו'. בנות צלפחד דוברות כן משה בני יוסף דוברים. יליד למה כשני המקומות הללו שיהו הכי לומר כן בנות צלפחד דוברות כן משה בני יוסף דוברים. ולמה לא באה אליהם המצוה כמו כל המצוה שבתורה. גם למה הוצרך לומר לטוב בעיניכם כדרך בוראי לא יקחו להם אשר לא ייטב בעיניכם כדרך כל הארץ. אמנם תי"ל בהכנת הענין כי הנה כבר נודע בחיי יוסף הצדיק מורה על בחיי יוסף הצדיק. והנה גם זרעו אחרייו המה יודעים כדרך קדושת אביהם היוחם קדושים צדיקים בבחי יוסף אב"ק. והנה מתנאי אב"ק העיקר להיות מחשבתו שהורה לשמור פיו ולשונו כי ברת הלשון הוא מכון נגד ברת המעור. לכן הצדיק השמור בכל דברי פיו בקדושה דבריו נשמעים למעלה והוא נקרא אומר ועושה כי הקב"ה מקיים דברו ומשמך על ידו שפע טובה לבני"י. ד"ש (במסכת שב"ק) כל שומר שבת מחללו שכרו הרבה מאד על פי פעלו. כ"ל הוא צדיק שומר שבת מורה על בחיי יוסף מחללו. שכרו הרבה מאד על פי פעלו. כ"ל לפעול כל טוב כי דבריו נשמעים למעלה. וזה הרמז בדברי הנבוא. (ישעיה נ, ב) אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה. זאת היא השכינה. וכן אדם יחזיק בה. ר"ל הצדיק המתקן יחוד זרעו. שומר שבת מחללו הוא השומר אב"ק. ושומר ידו הוא היוד. מעשות כל רע הוא הצאת ז"ל חלילה כמ"ש (בראשית לח, ז) יהי ער בכורי יחודה רע כידוע. ואמר הכי (ישעיה נ, ה) כה אמר ה' למריסים אשר ישמרו את שבתותיהם היסודות ובהרו באשר חפצתי ומחזיקים בביתו כניל ונתתי להם בביתו ובחומותיו יד ושם טוב (שם ה) כי כן כתיב (במסכת יב, ז) בכל ביתי נאמן הוא הצדיק כל"ל. והנה זהו האמור בבנות צלפחד ובני יוסף כן דוברים. ר"ל אחרי שהם היו ג"כ בקדושה ושומרים בדי"ק בחיי יוסף. וכן מובא במד"ד שאותן בנות צלפחד היו כבנות שבועים שנה ולא נתנו עניינן באיש לכן כל דבריהם היו בקדושה ובמעלה ויחודה עד שהורה הש"י לדבריהם כי כאשר דוברים כן היה הסכמת הקב"ה ועל פיהם פעלו כל

שבת כג"ל. וזה ג"כ י"ל לשון דוכדוד לשון תהנהגה כמ"ש (תהלים מו, ז) דבר עמים תחתו. כי כן ענין תהנהגה הוור להיות שלם בבחי אב"ק ובחי שילומות הדיבר והוא הממשך והנהגה השוטף לבני"י. והוא הנקרא (מנהיגין ט, א) דבר אחד לידו כמאמרם י"ל. וד"ש (בראשית לו, ב) אלה תולדות יעקב יוסף יעקב ויוסף הם גופא חדא קדישא ויוסף הוא הברית המבואר בוה"ק ובספרי הקבלה וזהו שמר הברית המעור (שם א) ואכ"ז שמו את הדבר. ד"פ (במסכת י"א, ב) רצו משה את בני"י על פי ה' וכו'. והנה מ"ש הכי לטוב בעיניו. התיינה לנשים. הרמז כי ראשית שמירת הברית הוא בעינים כמ"ש (בראשית לח, א) הקדושה היא בעינים הקדושה הוא בעינים. אשר ע"כ ורצו ויוסף לא שלטא בהו עינא בישא כי לפי שהם שומרים עיניהם לכל יסתכל בסט"א לכן לא תשלט עליהם עין רסטיא להסתכל בהם לועה חז"ל. ד"ש לטוב בעיניהם פי' לצדיקים הללו שהם שומרים בדי"ק תהינה הצדקנית הללו לנשים כי לא יחבין להם להנשא וז"ל לצדיקים וקדושים כמותם והם ממשו יוסף ורצו קדישא כג"ל. וזהו ולא חסוך נחלה ממה למטה אחר פי' לא חסוך ממה להשפעה שנקרא נחליה משם נחיל לא חלך למטה אחר לסט"א כי צדיק שמירה מהחיצונים לכל יתקן ממנה והוא כמ"ש על פי פעלו על ידי הצדיק אשר עפ"י פעלו איש על מתנהו ואיש על רגלו הוא חוללת השפע רק למתנה בני"י על מתנהו ועל רגלו כמ"ש (במסכת שב"ק) משוך חסוך לידועין כמבואר במ"א. והבין:

א"י כן משה בני יוסף דוברים. תי"ל רהנה אצל יוסף הצדיק כתיב (תהלים ק"ח, ט) עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו. ר"ל שהקב"ה היה מצפה לדבריו של יוסף הצדיק מפני שהדיברו שלו ה"י בקדושה. ואפי' כשעה שהי' בבית הסתר לא רצה להתפלל על הישועה שיצא חפשי כמאמר ז"ל ואל אילעש שלא רצה להטות קמי' מארי'. אך הקב"ה מצפה להפתחן של צדיקים ד"ש (בראשית לו, א) ואכ"ז שמו את הדבר הוא הדיברו שלו לכן אמר לו (שם י"ד) לך נא ראה את שלום אחיך. פי' להשפיע להם כדברך אל ישראל. ד"ש כאן כן מצות פסח שני. כי ע"י תשוקתם הוכנה לפני ה'

משה בני יוסף דוברים כן עם האוחיות גימט' ע"כ כמנץ חסיד אשר הדיק ממשך כדברו ד"ש דוברים הוא הנהגה והמשכה כעיהו לבני"י כג"ל: ממה אל משה וגו' ולא חסוך נחלה ממה אל משה אחר. עיי' באוה"ח שהקשה על כפילות הדברים בפסוקים ולא חסוך כו' ע"ש. עוד י"ל בפ' הראשון לא נאמר אל משה אחר וכפסוק השני נאמר למטה אחר. אכן הנה זה הרמז על מעלת קדושת ארץ ישראל וירושלים תוכביא. כי הנה צדיק כל איש להשתוקק בכל לבבו על א"י וקדושתה כמ"ש (תהלים קכ, ט) שאלו שלום ירושלים (ימיה ל, ז)

ציון וורש אין לה מכלל רבעי ורשה וענין התשוקה היא מועלת בצעמה על הגאולה העתידה כ"כ והיינו כשישים האדם על לבו דברי הכתוב של לא חסוך נחלה ממה למטה אחר אעפ"י שברלם שלא חסוך נחלה ממה למטה אחר חילוק בין זה לזה אעפ"י הקפידה התורה ע"י מכיש בוכן הזה אשר בעתו"ד כל ארץ הקדושה היא תחת יד הישמעאל"י ובלעוה זרעם ויירשוה והנה (תהלים עט, א) ואשכנז בנחלתן טמאו את היכל קדש שמו את ירושלים לעיים מכיש שצדיק לקרוע לבב איש לצעוק ע"י אל הקב"ה לעורר רחמי. על הארץ ועל קיבת גליות לחוכה בשמחה במהרה. והנה ההתעוררות הלזה של תשוקת הארץ כשהיה באמת מעומק הלב (שיעצ"ב) (שיראב) באמת בנפש על כבוד ארץ הקדושה הנה כזה מעורר למעלה הרחמי והרצון על הגאולה במהרה כמ"ש שאלו שלום ירושלים עיי"כ ישליו אהוביך כ"כ. וכן מציעו זה בבני יוסף שמכח תשוקתם לא"י עד שדרע בעיניהם שהחסוך נחלה כמו שאמרו. הנה ע"כ המשכו הציוני מה' לא חסוך נחלה ממה למטה כג"ל ואם לא ה"י תשוקתם כל כן לא השיגו הציוני בואת. וכן מציעו כרומה לזה בענין פסח שני במאמר האנשים הטמאים שהיתה תשוקתם גודלה מאד לעשות הפסח ומקורות לכבם צווחו (במסכת טו, ז) למה נגרע מלהקריב קרבן ה'. עיי' נעמו להם ה' נתן להם מצות פסח שני. כי ע"י תשוקתם הוכנה לפני ה'

פרשת דברים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל והיה כולם שלמדו כולם כדבר משה אל בני כול זכור לטוב אבי שבשמים יהי לך קורת רוח מעבדך בני וכי וכו' ויש ותן בלבנו בינה ללמד וללמד שה' כה בלמודנו לצורך גם את הדברים ללמד לשם לה' בנינו. ויש ללמד וללמד לשמור ולעשות כי מספיקין בידי המור וללמד לשמור ולעשות כי הצריך כזה אשר בונתו רק לזכות הרבים שיעבדו את ה' באמת מספיקין בידי ובכח התורה שכתב לעצור הרבים לתורה ולתפלה לרצון לפני ה' והיו ללמד לאחרים בניו. ויש כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה ויש שגם אחרים רבים ילמדו על ידי התעוררות אשר הביא בלבבם ללמוד ג' כי לשמה. והיו שכל העולם כולו כראי הוא לו כי הוא הנותן כה לעשות חיל בתורה. והיו (ש ו א) משמה את המקום משמה את הברורה בעסקם בתורה שהיא משמחה הלב. והיו שורח הברורה נחה ממנו ויש הברורה יש להם ניתוח בתורה על ידי כפי' ורוח המקי' נתי' הימנו שיש לקי' נ' וי' הימנו. ויש פי' מאמנם ויש כענין הפלוגת' (ב' י. א) הלמוד גדול או מעשה גדול עד שעצנו כולם ואמדו הלמוד גדול שמביא ליד מעשה. אכן כדברינו נחא כי רצונם לומר שההלמוד גדול בעת שמביא בלבם העדה האלקות לעסוק בתורה בניו. ויש (במשילת יצא אור) ותן בלבנו בינה ללמד וללמד לשמור ולעשות שיעשו כל ישראל עמנו. עוד מכוונה התורה לשמה ויהי ללבנו לאהבה וליראה את שמך ויש' שיה' עסק וכדמו לזכות בכל יום למודנה יותר ובהבה ויראה כמי' למען תלמד ויראה. והאדם צריך להיות בבחי' הלבן בכל יום ביראה ובאהבה. עוד מכוונה התורה לשמה ורחמיך ה' אלהינו וחסדך אל עובדנו. ויש להמשיך חסדים ורחמים בעולם. עוד מכוונה הלמוד מהר והבא עלינו כרבה ושלום וכי ושובר על הגלות מעל צווארנו הוא בחי' הלמוד התורה של ויש' כמובא בספרים ע"ש. עוד

אשר צוה ה' אותו ונתן דבר משה אל בני כול אשר אתה שוכר נאמר אלה הדברים אשר דבר משה ומה ה' שאמר עוד והיה בארבעים שנה דבר משה וכו'. אך הנה' כי הורה לנו בזה על מעלה ללמוד תורה לשמה אשר אחי' (אבות ו א) הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה רצונם ז' על מה כי בענין תורה לשמה יש דברים הרבה אשר האדם העוסק לשמה צריך לשום אל לבו לזכות לדברים הרבים האלה ובהם זכה לחיות בנתיב ה' ולבקד בהילולו כל הימים. ויש זוכה לדברים הרבה. והנה לכאן זה אשר הלומד תורה לשמה צריך ראשונה לזכות בלמודו לחיות שמה וקבי' ושיעניתה לאקמי שכינתא מעפרא לכל יהי פירוד בין הדברים כמי' (במשילת שמושי) וללשיני' אל חיל קהוה תי' ויה תי' רק וקהוה שובה לזושי' (במשילת ימים נוהאים). וכמי' אי זה ספר כריתות אמנם אשר שלחתי' כי כן אמר הנבי' גם בידה 'ומשיחה' ביד רי' וס' ויה משיח באמצע. ולכן הלומד לשמה צריך לזכות לזוד וי' ולהביא משיחתי' ב'ב. עוד מכוונה הלמוד לשמה הוא ע'ד שסודו חזי'ל אנשי כהנ'ג בסוד אהבה ובה שהוא ברכת התורה ונאמר שם ותן בלבנו להבין ולהשיכלי לשמור ללמוד וללמד כי' ויש להתבונן כפי' ללמוד וללמד וכי על זה שיש האדם כל מנחתו שיוזבה ללמד ולהיות נקוא בשם רב ודומה. אך הנה' כלל המצוה ומעש'ש שעושה האדם צריך לזכות בכל המצוה ומעש'ש שעושה ויהי רק להכליל בשם כל ישראל ויש להתפלה ולצפות שיהי' כל ישראל לעסוק בתורה ומצוה לשמה שיהי' נ' להבוא ב'יה מכל המצוה ותורה ומצוה שלהם ויש לשם יחוד קבי' בשם כל ישראל שיעשו גם הם כמותו וזכו שאנו מופתילים (במשילת שבי'ג) ונותן בו כל ישראל מקריש שכן וכמותו הרבה תפלות. וזה (פאה א. א) א

שלמה

תאולה והם יהיו הדור האחרון קודם תגאלה בני' והוא שכתוב (יהושע ג. ה) ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים וכו' עיין שם בריש' : והבן' ל' כאשר צוה ה' את משה כן עשו בנות צלפחד. עיין באור החיים שהקשה מה נשתנה הכותב הזה שהחזיר חתולה הציווי ואחרי' המעשה ובכ"ם כתיב חתולה המצושה כמי' (שמות יב. כ) ויעשו בני' כאשר צוה ה' וכו'. הנה' לפרש דהנה אחת במד' פ' פנתם ולמה יזמנו קבי'ה למשה באחרונה (בכוונה היינו לטוף ארבעים שנה) כרי שלא יראה משה בעצמו שפירש מן האשה מי שנה הודיעו הקי'ה כאלו לומר חיי' הנשים שלא נצטוו לא נשאו אלא להגון להם. וכמי' אמר חכיו'ל שהיו בנות שבעים שנה ולא נשאו ע"ש. הנה זה עיה' נצטווה על הפרישה מאשה כמי' (רבים ה) ואחת פה עמדו בנות ארבעים שאל נצטוו עשו זה מעצמי. והו' עשו בנות צלפחד כלי שום צוואה לא נשאו עויין. וק"ל:

וכל' בה יורשת נחלה ממות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה חיה' לאשה למען יירשו בני' איש נחלה אבותיו. ולא חסוב נחלה וכו' משה אל משה. קרי' הפ' (במשילת ה) ואברהם ק'ן בא בימים וה' כוד' את אברהם ככל' רדשו חזי'ל בה דיהה לו לא"י וכל' שמה. עפי' מי'ש המקובלים שהיוצא נקרא כל כמבואר בזהו כמה פעמים ולא ואית' צריך נעזב ואימתי שהברכות יורדים ליסוד הולכי' לשכינה שנקראת בה כמבואר בספרים שהשכינה נקראת בה. ולזה רדשו חכיו'ל. כוד' את אברהם כע"ז אמרו בה היתה לו וכמבואר ברמב"ן מלמעלה ע"ז אמרו בה היתה לו וכמבואר ברמב"ן שם על פסוק זה. והנה ידע שהשכינה מקבלת הברכות ע"י הצדיקים שבעולם שהם מושבים מלכות לשכינה ואינן בזהו פנתם ר' יצחק אמר כל בר נש דאת' ליה חולקא בההוא צדיק ירית ליה ארץ שאמר (מהלים לו. כט) וצדיקים ירשו ארץ והפי' בה ע"ד (סוטה לו. ב) ארון נושא את נשואיו הצדיקים מורשים לשכינה הנקרא ארון אח"כ השכינה מוריש' לצדיקים (ועי' סוטה פ' הפסוק הנה' וכל' בה יורשת נחלה ממות בני ישראל): (מבתי"ק)

המשיכו הלכות חדשות הנה'ל. הנה כמותם אם זנכר המשוקה כל איש מבני' אל הארץ ובנין בית המקדש הלא מיש מהר יעתר להם כי הלא הוא בניו ועומד הוא למעלה רק שצריך לבקש עליו להורידו כמי' (רבים יב. ה) לשכנו חרדשו וכאן שמה. וכמי' רוד המעי'ה שהתעורר מעצמו על בנין ביתו ורד המעשה (תענית ל. ב) כי כל האומר כן באמת בתפילה וליירושלים עיוד ברחמים חשוב הנה פועל באמת זה למעלה על קירוב הגאולה בני'ל. הנה זה הוא כמות לכל חסוב נחלה משה אל משה כי כן הוא כאמת לכל שבת ושבת יהם פורסי לנבול חלקו בארץ כמב' כס' טוב הארץ חיל' החודש וא"י וישיראל יש להם בשיביל נשמתם הורא' מחזקאל שחלק אי' לייב שבטים ויהם כל שבט ושבת בנבול אחר ולפי יהם השבט כן משכנו כמה שהוא נגוד לנבול אשר הוא שם אצילות אותו השבט בנשמתם ע"כ. ולכן כאשר צוה לחלק אי' החעורו משה בני יוסף עם גורל חשוקתם על הארץ וקדרשתה הנה המשיכו המצוה הזאת של לא חסוב נחלה שהוא נכח לכוונה זו שבאנו. אבל אח"כ אברו אותו חושק לכן אחי' אותו השבטים לבא זה בזה שלא נצטוו לא חסוב נחלה רק לאותו הדור לבר והוא הטעם כמי'ש. ומעתה נכח מאמר הכתוב שנית ולא חסוב נחלה משה למשה אחר הוא כמי'ש כי מענין הסבה נחלה משה אל שבט אחר נחל' להבין להקפיד על הסבה נחלה זה ירושלים והקדושה ביד האחרים הישמעאל' וירושלים עליה בעוה"ר וצריך להעזור בהשוקה להמשיך היין הזה להקדים לא חסוב נחלה למטה אחר הם הישמעאלים בני'ל. ועי'כ במהרה הקיים הדבר (במב' לו. ז) כי איש בתולתי' ידבקו בני' הוא שכת' (רבים כט. כ) ואמר הדור האחרון בני'ם אשר יקמו מאחרי'ם על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת. שיש להבין למה חלה הכתוב דקא ברוד האחרון ולא ישאלו זה קודם לכן. אך הנה כמו שבארנו כי הדור הזה אשר יתנו עיניהם ולכבם לשאול ע"ז והם ידאבו על חורבן הארץ וירושלים בני'ל ע"י חשוקתם ודאבוך נפשם על הארץ הנה יחעוררו

א ומפי י' ית כפ פתגמא האריץ אלהים את פלדה דברים האלה לאמר:
ב צבור קורן בסמם העלין תמצא בסוף הספר ב אנכי
ג מיסרי: ב אנה י' אלקה ד

→

רשיי

דינאל, לפי שיש פשויות בחורה שאם עשאל אדם ב) עון להקריב קרבן או לעשות מעקה לגג, הנה שיש מקבל שכר ואם לאו אינו מקבל עליה פורענות ב) יכלמו לקנות נחמה ולהקריבה או לננות בית ולעשות מעקה יכול אף עשרת דברות כן תלמוד לומר וידבר איו מומיי צדבר משאי' כבוד אב ואם או לצד ולקדש אלהים דין לפרע פס: את כל הדברים האלה. אמ השנת חייע הוא אס כי יכלמו (גיא): ג שאל' מלמד' שאמר בקדוש ברוך הוא עשרת דברות למה להקדמה הוואת, ומה יהיה חסר אס יאמר וידבר אלהים דביבור אחד, מה שלוי אפשר לאדם לומר קר', אס כן לאמר אנכי ה' וכו' (לברש): ד) אצל אפשר לשמוע על מה תלמוד לומר עוד אנכי ולא יהיה לך, שחזר ופירש די השתלשלות והתגשמות, כי מן מקושיל זו, האין אפשר על כל דבור ודבור צפני עלנמו פס: לאמר. מלמד' צדבר הלא לא ישינוהו משני הגוף פי' אן נחמד ולננות לו ציה אס דבר נופי, ומי' צפני אלו פה או גרון או קול בשמי, אי' אן יסן לשמוע באופן בשמי קול רומי, אלא רדאי על ידי השתלשלות, כמו כל דבר בשמי ובל ידי' יסודות ובל היותו התלשלות בעולם כולם ממקור אחד באל, כי אין וולמו ואין בלמו, אלא נתגשמו ע' השתלשלות, כמו כן יש צפני דבר זה, שאי' לאדם לומר כן שהלא רומי הוא, אצל עוד גשמשו לאויים הגשמי שהתלבט ונתמלק לשפיר דברים ושמו והצני, ועי' מקשה רשי' א"כ שדעיהר היה כחמד ורק הגשמי'עיה היתה מחולק מה מ"ל עוד אנכי וכו' פי' היל' וידבר אלהים אס כל הדברים האלה לאמר ושמו אנכי ה' וגו', ולא לומר וידבר וגו' אנכי וגו', הלא הדעיהר לא היה באופן זה, ועי' מירק שומר על כל דיעור ודיעור צפני עלמו, וכשפרש דברות צפני עלמו צפני נוסח ב' דברות ראשונות מה' אחרונות, כי ב' ראשונות הגישו לאופן כל ישראל אחרים בשלון טובה האלאמין לא יהיה "אן", על "פי", אצל מ' האחרונות אמרם בשלון טובה יאמר להם, כי לא יקשה ה', אשר ישא את "שמו", שנה "לה", ולא אמר שנה ל', כל זאת צפני מדברי הראי'ם וגו': ד) בשלמה בשאר מקומות אין קושיל על מציה לאמר, ולא נימן לדרוש ענין וידבר ה' אל משה לאמר שפירשו בפשוט שדיברי אלו בכלל ואמר לו דברים אלו צפרש.

אור החיים

לחברתה. עוד אומרו לאמר ויבין אומרם ז' וזכר פשט דברים הוא שכוונתו להבדיל טושה צנייתס ח"צ (ג'): של חסורה פולה רמזה צעפרת שכויו בארץ מלרים מקום שאסיריו לא פחה ושערי דברות, וכווא אומרו לאמר פירוש דברים אלו יש י"ד וגו' נוסף על הפלגת טוממאכהי' ועוד צכס אמרות אחרות כלולות ורמזות. וראויו לתא שכויו שס צדבר עבדים והוליהטו ה'. עוד ויבין ה' טוב טעס ככשפתח ה' לישאל ב' דברות אנכי ולא לומר על זה דברך אנכי ה' אלביך כוה הצפיר יהיה לך כי סס ב' שרשום לב' כללות התנות מלות בתחולת דברי ה' ב' עניינים האחד היותו ה' ברוך עשה ומלות לא תעשה, אנכי היא עיקר ושורש כל הוא סס כו"ה זה יגיד האומנה כי ממנו ותצרך מלות עשה, לא יהיה לך וגו' היא עיקר ושורש לכל ובמאמרו היה כל הווח וכל מה שכויה ומה שיהיה, מלות לא תעשה, לזה נטע ה' צכס מפי אל עליון גס יגיד על הווייתו ותצרך כוה הווח והיה, וכו' שרשו ב' עיקרי התנות שכוה לא חיוטוט תורה אמר אלביך פירוש שעליהם לקבל מאמרו וגזרותיהי', וכל כממרה את פיו יכנו אלוה.

ב. אנכי ה' אלביך וגו'. טעס כפל אשר ומגד ב' צמיונות אלו צה האלהים להכריח כל אחת מהם בכוהמה שאין עליה טענה, כגדד אומרו אנכי כולאמך ממלך וגו' מצית עבדים. מהס בכוהמה שאין עליה טענה, כגדד אומרו אנכי

אור בדור. מהס בכוהמה שאין עליה טענה, כגדד אומרו אנכי

הרע. קצה ב' דברים אלו נרמזים נחמת ארץ מלרים. קצו' הנה שאינו משני האמונה.

אור החיים

בראשית כי שדירב ה' בתגבורת המכות לנס (מכות כ"ג) כי משה אמרם לישאל, אפשר כי אלהים ידבר דברים מופלאים אשר אין הפה יכול משה היה צו כח ושמע כלום וכשנאו בקולות לדבר לדבר וכווא שיאמר הדברים עלימים וכן רעים לישאל היה קולו של משה גם כן מדבר, ואולי כי דביבור אחד כלומר עשה צריחת טולס, כמו כן והאלהים יעניו בקוליהי'. ותמלה שאמרו ז"ל ציוס מתן תורה דובר בתגבורת אח כל הדברים (שכש"ר פס' ישקני) שלל דיעור ודיעור היה עומד דביבור אחד, ואומרו חיצת לאמרי' יתצאר כשעיר מה שיש לכעיר צומסח י' הדברים מדוע שויה על כל אחד ואחד מישאל ואומר לו תקבלני עליך ככחוט נוסח דיעור מדיעור כי בתחילה תחמיל וכווא אומר לו כן ומתקן ומתקן ועולה ומתעטר לדבר צדבר זה אנכי ה' אלביך, כולאמך, על פני. הדרך וידבר אלהים אח כל וגו' פירוש בתגבורת כי ה' הוא המדבר על עלמו יתצרך שמו ואמר כך האלהים ודיבר טולס דביבור אחד גם עשה כח יאל לדבר בדרך אחד אח סס ה' אלביך, לא ייקר שיה' שנה לה' אלביך, כי ששת ימים עשה ה', שהיה לו לסיים בדרך שתחמיל על זה בדרך לא תשא את שמי, כי לא אנקס, כי ששת ימים עשויו וגו'. אכן יתצאר על דרך אומרם ז"ל (מכות כ"ד) אנכי ולא יהיה לך מפי כגבורה שמעוים פירוש בתגבורת דיבור ויבן כי כלשר דיבר ה' י' הדברים דביבור אחד כמו שכתבו בסמוך און האוון ויולה לשמוע כל כגבורות וכשפשימס לישאל השויו סס שמוע ב' דברות מהס שכה דיעור אנכי וגו' ודיעור לא יהיה לך וילתכח נשמן כאומרו (שכ"ס ה') נפשי יללח צדברו ולא יכלו כצין עוד ושאר דברות נחמדו להכות אש מתקלו יתצרך ועמדו סדורים על סר סויו עד שחורה שמת לישאל בעל חיים צלו דברות שכה קולות האזיר ברוך הוא והיו מדברות לכל ה' מישאל, וזה תמלה שאנכי ולא יהיה לך נחמקו בחורה כסדר שאמרם ה' אנכי ה' אלביך אשר כולאמך כי האלוה צבנצו מדבר טובה לישאל בעד עלמו ברוך הוא וכמו כן צמעות לא יהיה לך גם כן ידבר כסדר זה אצל משה ואילך ידבר קולו יתצרך בעד מלכויהי' כאומרו שנה לה' שאמרו שפרחה שמתס נחמלה אומר כי כשימד אלביך, כי ששת ימים עשה ה', על כן ברך ה' וגו', שמו עליהס היה זמן יליאת שמה אז אמר לכל וכן כולס, כי אינו יכול הקול לומר שנה לו וגו', אחד מהס אלביך, והגס שכויו צמייס ושמו גם כן עשיתי אח השמים וגו' ונחתי וגו', כי אינו אלא לא יהיה לך וגו', לא יתחייס לה איחור כי הכל מלאכו ית' וכוון ויפרש לחכך. ובהס שאמרו ז"ל אמר ה' דביבור אחד ולא קדמה אפילו אות

אור בדור

קצה) למי יאמרו. קצה) פירוש פלוגי הוא שלמו יתצרך. קצה) וזמו שידר שמו על יתקן אפני ע"ה, הנה סהיה מ', ממחר שבעל ממנו יהיה מדברים. קצה) וזה פירוש מית לאמר. קצה) וזמו שידר שמו על יתקן אפני ע"ה, הנה סהיה מ', ממחר שבעל ממנו יהיה

שכב שמות כ יתרו אונקלוס

בר מני ד ר'א תעבר דר' צ'ס אלהים אחרים עלפני ר' לאתעצמה
לקט בדין רשיי
יקיים תלמוד לומר לא יהיה לך אלהים אחרים
אחרים. שאינם אלהות אלא אחרים עשויים
אלהים עליהם פשו, ולא יתכן לפרש אלהים אחרים
זולתי, שנגזר הוא כלפי מעלה לקרואם אלהות
אלהים, דבר אשר אלהים אחרים שם אחרים
לעצדיהם, לעוקים אליהם ואינם עונים אותם
ודומה כאלו הוא אשר שאינן מכירו מעולם פשו
על פני. כל זמן שאנו קיים, שלא תאמר לא נלעוו על
מינה אחרים און קפידו, עון זונה לאלהים יחדם, או מי כעון נאלהים שפירושו שאלהים שאלהים ופיקד
אין אחרים שפירושו לא זה אלא אחר, אבל כשאנו מוכי
קושינו על רשי' באומרו למה נאמר, מי אם לא נא
הק לאסוד העצה והקלה על להם לאמר לא יהיה לך
היל' לא מעבוד עבד, לזה מירך שנאמר לא תעשה
רשות, שפד' דוקא פשו' באסוד לפי שנאמר לא תעשה
רשי': (ד' דב' וד' ח') וד' ח' של אלהים נוקם, ומציון ר'
י"ן ארבעה מורים און רשי': (יג') פי עיקר הגזיל
היא מה שהיה קוראים אלהים אלה, פי עבוד שאמר
ל'אחרים' שמה מזמה אחת מר"ש אלו, לזה גרין לפרש
שאין אחרים שפירושו לא זה אלא אחר, אבל כשאנו מוכי

אור החיים

לעשות רצונו כי אין אחד, והוא אומר לא יהיה
לשון יחיד וגומר אומר אלהים אחרים'. או ירצה
לומר כי בשומאיל לעבוד אחד לכוף יעבוד רבו. אלא
ולא ולמד מדברי נביוי ישראל (סנהדרין ק"ב): גזולה
רבינו האלוהות שכי ישראל עובדים בארץ בשמות.
ואומרו על פני'. יתברר על פי מה שכתב רמב"ם
צ"ח מה יסודי הכורה כי יאמן נביו דרבינו אום
יאמר לעבוד על מזוה אחת ממלת הכורה לפי
שעה על פי ה', ודוקא בשאר מלות מון מעבודה
זרה שאפילו לפי שעה כפי זה נציח שקר וכן מוח
כוח, וזה הוא אומר על פי פירושי בכל פרטי
האומים, כי כבר הקדים הרעמו יתברך בהוכרת
שמו כי הוא היה וכוה ויהיה באון הפסק, ומעשה
כפי זה כתיב בכל האסוד כל הימים והשעות
הכרגעים שכלם בכל האסוד לא יהיה עוד ורצה
באומרו על פי רמו לעלו ענוה כל הוטעים
שעושים עבודה זרה לאמנעי לענוה שליטה כמנאו
חם ושלום'. לזה אמר על פי פירושי כל הוה
בעולם הוא על פני'. כי עניו ה' משופטים בכל
אור בדין
הקדושה מקומה'.

שכב שמות כ יתרו אונקלוס

מזרים מבית עקרים: לאיזהו לך עברותא: ר'א יהי דר' אלה אחר
לקט בדין רשיי
(יא) פי' לא אמה גשוי לנעמן ולא אחרים גשויי לך, אלא
אחרים גשויי לנעמן ונאה לראשון שקיני אותה או ממלא
אוהבה, אמה מיצ גשוי לא יהיה, ואם גם נעשה לך מיצ
אמה גם גשוי לא נעשה (רא"ם), ודע שרמב"ם ורמב"ן ורמב"ן
קבלו מ"ו בלב, וכן פירשוהו ראב"ע ז"ל והאשה ח' הק' על פי פשוטו,
אליהו דרבינו, אבל רשי' מוק' ייחודו על המעילה ופס שניה כחה
לא יהיה לך בראשון, ומשנה מ"ו נפקא לך מפסוק (ד' יד') למען
אור החיים

הוא אחר מחר מלרים אני עמיד להלויך מניח
עבדים, וזה ירמוח על גלות האמון אשר שעבדו
בישראל כל אומה ולשון כמשפט כרגיל בעבד ורמו
ה' כי יוניאמו מניח זכ, עוד ירצה על זה דרך
אשר הוא אחר מחר מלרים, ואם האמר ולמה
הוא אחר משם ולא בגולה חסדן עמו שהיה ה'
ממשיל ישראל שם אחר אוביביו ועבדיו
בעבדיו ושלאו צבס ויקחו אח ארצה מרם
וישנו צב לעוויבס ויש צב ויחר נחם רוח לישראל
והגזר עולם כיוולה כי יש אלהים שופטים בארץ
ושולטים בה, לזה אמר ה' כי טעם הדבר הוא לזכ
שארין הוא בייט עבדים פירושי על דרך אומר
(דברים ל"ב ח') בהנהל עליון וגוי יבצ בגלות
עמים, ואמרו ז"ל (דבר ח"א ק"ח) כי ה' חלק
מקומות העולם לשרי מעלה ואל ארץ נענו אשר
צחר לו לשמו כעיוול, וכוה אומר מניח עבדים
פירושי מקום שבו של עבדים של ה' פירושי
שממשלמו ממשלמ ער אחר מעבדי ה' ולא רצה ה'
שיכויו ישראל חתה ממשלת כשרים אלה חתה
ממשלמו יתברך כלל והלויפס מחר מלרים לז'
שכהי בייט עבדים לוח לכס ארץ אשר הוא בייט
אלהים:

אור בדין

ר' מה הוונה באומרו לא יהיה, אלא פרע אחר לך ולא נעשה
לא יהיה. ר"ח והלוי אחר לך. ר"ח בדרך הזה ה' יתברך
ממנו, אלא כח עונותיו עושה אומר לוי, ואין מילוק בנייהם
(יהי לך) כתי' שכן (אלהים אחרים), ולדך היה ה'
אור החיים

אור בדין

ר"ח מה הוונה באומרו לא יהיה, אלא פרע אחר לך ולא נעשה
לא יהיה. ר"ח והלוי אחר לך. ר"ח בדרך הזה ה' יתברך
ממנו, אלא כח עונותיו עושה אומר לוי, ואין מילוק בנייהם
(יהי לך) כתי' שכן (אלהים אחרים), ולדך היה ה'
אור החיים

מ"ף - ספר מצותי גולה - יום ראשון. מצות התלייות בלב.

ספר עמודי גולה

יום ראשון. מצות התלייות בלב.

א.

לנו להאמין שהוציאנו ממצרים דכתיב אנכי ה' אלדיך אשר הוצאתיך וגומר, ועל כרחיך מאחר שהוא רכור, הכי קאמר כשם שאני רוצה שתאמינו בי ושאיני רוצה שתאמינו בי שאני ה' אלדיכם כן אני רוצה שתאמינו בי שאני ה' אלדיכם ואני עזיר לקבץ אתכם ולהשיעכם. וכן וישענו ברחמינו שנית, כדכתיב ויניסו וישב וקבצו מכל העמים וגומרו. **ל**

ב.

תבנים ה' יסוד רעותה פלא ופינ' ספדי עשין ב'. **לדיך** שמו של הקב"ה, כדכתיב (ויניסו) שמוע ישראל ה' אלדינו ה' אחד, וזהו קבלת עול מלכות שמים א.

לדיך, פירש רב סעדיה גאון פ כי כמו שצרכין אנו להאמין כי הוא האדרון המנויג הכל פ כן יש לנו להאמין שאין זולתו מנויג. ועל כרחיך כן הוא הדין, שאם יש שנים, ואין אחד יכול לעשות דבר בלי רשות חבירו, אם כן שניהם חלשים, ואין נחמיטו שניהם לעשות כל האותות וכל הנפלאות שנעשו. ואם כל אחד יכול לעשות בלי רשות חבירו, אם כן ימית אחד מהם

לדיך, פ"י לאפוקי מן הפילוסופין שאמרו שהעולם נהנה מאיליו במזלות ואין לו מנהיג ולא רבי, ואפילו קריעה ים סוף ויציאאת מצרים וכל הנפלאות שנעשו במזל היו, ויש לנו להאמין כי שקר הם דוכרים, אכן הקב"ה מנהיג את העולם כולו ברוח פיו, והוא הוציאנו ממצרים ועשה לנו כל הנפלאות, ואין פ אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מבריך עליי מלמעלה, שנאמר (פסלס ל"י) מה' מצעדי גבר כוננו.

וכוה תלוי מה שאמרו חכמים (פסלס ל"י) ששואלין לאדם לאחר מיתה בעת נפשית דינו צפית לישועה, והיכן כתיב מצוה זו, אלא שמוע מינה כוה תלוי שכשם שיש בלי רשות חבירו, אם כן ימית אחד מהם

א. פסקתא פישת ואתתע. ב. חזון דף ז. פ. פ. מאחר שאנכי ה' אלדיך הוא אחד מעשרה דברות, וכל הדברות הם ציונים, כמו כן אנכי צוה, והיאך משמע, אלא ודאי הכי קאמר וכי. ז. אם כן צפית לישועה מצוה כתיבה היא מאובני, ולכן שואלין עלית. עד כאן.

ב. (והנה"ה) לתחת מצות א' להאמין שהוא אחד כמו שאמרו חכמים אחד הוא ולא כאחד הכללי ולא כאחד הקניי הממון ולא כאחד המורכב החולק לאחדים רבים ולא כגוף חפשיט אשר הוא אחד במספור חלוא) ישלש בו אך וכמה, אבל הוא העולה מיוחד בכל מיני אחדות, והדברים עמוקים מאד. ע"כ. פ. סגיד נשדן ב. א. כמו שבארנו לעיל שאין העולם נהנה במזל מאיליו.

ה'תש"ג
ה'תש"ג
ה'תש"ג

1

ובחתימת הדברים ראוי להעתיק מה שכתב הרמב"ם אחרי שהשלים לבאר את י"ג עיקרי האמונה וזה לשון קדשו הזכב: "ובהנה הארכתי בדברים הרבה ויאלחתי מעיני חבורי, אבל אני עשיתי זה לפי שראיתי צו תועלת באמונה, לפי שאספתי צו דברים מוטילים מפחירים מספרים גדולים, לכן דע אותם, והללה בהם, וחזור עליהם פעמים רבות, והתבונן בהם התבוננות יפה, ואם השיאך לכן ותחשב שהביט לך עיניו מפעם אחת או מעשרה, הרי השיי יודע שהשיאך על שקר, ולכן לא תמנה בקריאתו, כי אני לא חיברתי כפי מה שחזמני לי, אלא לאחר עיון גדול והתבוננות, ואחר שראיתי דעות ברורות אמתיות, וחלתי אמתיות, וידעתי מה שהוא ראוי להאמן מהם, והבאתי ראוי בעטנות וראיות על כל ענין וענין, ומכשיי להפיקי ראוי ולהדריגני בדרך הכונה". עכ"ל הרמב"ם. כה ישרנו השיי להאמן באמונה שלימה אמונה אומן בכל י"ג העיקרים.

המאמר הביא לאמנם אני הקטן כחזתיו בחסדי השיי, וגם נדפס ב"דגלנו" שבט השליש בחתימתו, ושמעתי כי בס"ד פקח עיני רבים, אבל אני הוא רק כהחב, ואילו כל האמור במאמר הנכבד הזה לאו דיני הוא כלל, אלא כל כולו הוא מה שזכיתי ללמוד ולשמע ולהבין ולהשכיל מפיו הקדוש של כבוד דודי מו"ר הגה"צ ר' זאב דוב צ'צ'יק ז"ל, והוא שפקח את עיני לראות את האור כי טוב עפ"י מה שכוונתי ביסודי התורה ועיקרי הדת והאמונה כבוד רבותיו רשכב"ג גאוני ברוסק בלויים הגר"ד והגר"ח והגר"י ז"ע ועכ"ל, וגם נדפס בספרו "תורת אצ" שיי'ל בעתה"ת בראשית שנת תשמ"א כדי לזכות את הרבים בהבנה בהירה וברורה של עיקרי האמונה, וכמשיי הרמב"ם בפיה"מ בסוף ברכות "כי יקר בעיני ללמד עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדכו".

והנה אחרי שנדפס המאמר ב"דגלנו" הביא כתב לי ת"ח יקר אחד שלישיא מבני צדק מכתב הערות על זה ובס"ד השבתי לו, ובן ה"ג גם אחרי שנדפס בתורת אצ" שיי'ל שכתב לי ת"ח יקר אחד שלישיא מירושלים מכתב הערות על זה, ובס"ד השבתי לו, וזהני מדפים באן את שני המכתבים הללו שהשבתי בעתה"ת.

מכתב א

בס"ד יום א' שמיני י"א ניסן תשל"ט
שלך רב וכע"ם לידידי יקירי הכובי שלישיא
הגיע לידי קונטרסו הנחמד ציוס ה' בעבר פ' לו, ורבות התענגתי בקראי בו. והנה לרגל ריבוי הערות צ"ב במילי דפסחא כבעלי"ט לא אוכל ללכת ולבוא בארובה, אבל אכתוב לכת"ר שלישיא בקצירת האומר, ואולי עוד חזון למועד ברבות השם יתברך.
מהקונטרס של כת"ר מתקבל הרושם כאילו מאמרי ה"י כעין אחת חדי"ת בפלפולא דאורייתא והכונה "הביא סמוכין לדבריו" מלשון הרמב"ם "אז אינו מחכה לביאורו" [כך כתב ידיו בקונטרסו], ועל זה כת"ר מפלפל, ובסיכומי של דבר מליע דרך אחרת צביאור הענין, וגם זה כמובן רק בלשון "יתכן", ועב"ג צוה מנהג החכמים, כי יותר מ"יתכן" ל"ש לכתוב, כי מי ישרוב בעדו שדרכו היא האמתית בטווח רבנו האיימוני, ולכן רק מליע את פירושו בדרך אפשר.
אבל באמת לא בן הדבר. ולא זו הדרך ולא זו העיר. כי אני לא באתי במאמרי להביע אחת חדי"ת מ'ד' לי צביאור

בפרשה בלעם ופרשה אתם נלצים". והדבר צרור בשמש לכל משיון ישר, ומה שכתב הרמב"ם "ומי שהסתפק צו" חזר ועלה על כל ההגדרה שהגדיר הרמב"ם בתחילת הדברים את מהות האמונה עמית, ומי שאינו מחכה לביאורו הוא גם כן בכלל מי שהסתפק בו, וכמו שרמב"ם צ"ד החזקה" בכלי מלכים הביא מצואר להדיא שמי שאינו מחכה לביאורו הרי הוא כופר, אם כן ודאי שזה גם הפירוש בדברי הרמב"ם כאן בפירוש המשניות, והן הן הדברים האמורים צ"ד החזקה" הן הן הדברים האמורים בפירוש המשנה. והרמב"ם כתב להדיא בפירוש המשנה שם אחרי שהשלים את הי"ג עיקרים "וכשנתקלקל לאדם יסוד מאלה היסודות הרי ילא מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורוס וקולץ בנטיעות, ומלכה לשונאו ולחזדו, ועליו נאמר (תהלים קל"ט) הלא משנאך ד' אשנא", הרי שאם נתקלקל לאדם אפי' יסוד אחד מאלה היסודות הרי הוא כופר, ואם כן קאי על כל מה שנתבאר ביסוד השנים עשר הבי"ל של אמונת המשנה שאסור לחשוב ולאחר ולעשות לו קץ וזמן, שעד אז לא מחכים, אלא חייבים תמיד לחכות לו, והדברים ברורים.

ה

76

ברוך השם אשר נתן לנו דורותיו זה את המורה לזדקק אור העולם קדש הקדשים רשכב"ג הגאון החסיד מברסק מרן ר"ז הלוי זוק"ל זי"ע, שהיה חזר ומשנן ומנביר ומסביר ומנחיר עיקר זה של ביאת המשיח ושל החיוב לחכות לביאורו בכל יום, וכל היום. והנה מצאנו בזה את הגוסה שאנו אומרים בכל יום צ"ג העיקרים שבסידור "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח ואפי' שיתמהמה עם כל זה אהכה לו בכל יום שיבוא", שאין כאן קושיא ותירון, כמו שאין שום קושיא ותירון בנוסח שאר העיקרים, אלא שכלן אנו אומרים במילואו את כל מה שצריך להאמן ביסוד ועיקר זה של משיח, שלא די רק להאמן בביאת המשיח, אלא שגם צריך לחכות לו בכל יום שיבוא, ואם שאנו אומרים שאפי' שיתמהמה עם כל זה אהכה לו בכל יום שיבוא, וכמשיי הרמב"ם צ"ד החזקה הביא שמי שאינו מחכה לביאורו הרי הוא כופר, וכמשיי הרמב"ם בפיה"מ הביא אם יתמהמה חכה לו, והיה מוסף שלא רק אהכה לו "בכל יום" שיבוא, אלא שכתפיה אנו אומרים כי לישועתך קויו "כל היום", דהיינו מחכים ומקוים "בכל יום", ו"כל היום", כל רגע ורגע ממש.

וכבר שאלו מקמי זמני זי"ע בהיותו פה בזכרון מאיר בחודש אדר תשי"ט זמלאמר חז"ל שאלכו הנביא יבוא ג' ימים לפני ביאת המשיח, והשיב: "כשיבוא המשיח יתכן קושיא זו". והיינו כמו שהארכנו לעיל שלא איכפת לנו כלל וכלל שום קושיא, ואין לנו שום קושיא, ולא מתמתת קושיא קשה לנו העיקר, ולא כשהחייש בקושיא יונה לנו, כי אין עיקרי האמונה תלויים כלל ביישוב הקושיא עליהם, ואנחנו אומרים שאינו מבינים את האמארים, אבל מאמינים באמונה שלימה בעיקרים עלי כל זה ופגם כלשהו, ודבר זה יסוד לן הרמב"ם צביגרת המוסר לר' אברהם צנו, שאם תוכל ליישב הפסוק אז המאמר עם העיקר המקובל צדינו מאבותינו, מוטב, ואם לאו — שמדו בחזקתכם, והמאמר הכוח תאמר איני מבינו. עד כאן דברי הרמב"ם, ודו"ק היעב צוה כי הוא יסוד גדול ועיקר גדול [וע"י היעב בלשון האמרי שנת ג"ב א', שאין עיקר וכו', עיישיב].

וגם שאל אחד למרן זי"ע צירושלים את השאלה הבי"ל והשיבו: "ההלכה היא כמו שכתוב בסידור: אחכה לו בכל יום שיבוא". והדברים מאורים בבירורם ובהם קילורין לעינים.

L

FOLIO 222.78
77 (1790)
183

Joseph David at Salonic

III a 4
9.5

Handwritten notes in the right margin, including numbers and names.

3183

וליוסף אמר מבורכת הו ארשו ממנו

שמעו סגמ

ספר צמח דוד

מלח לחמי מדרש חביבא - אמרו טהורות חמדות מוכב
בכא - אשר חיון ותיקר מר קשיא הרב
המופלח וכבוד ה' מלא מרנא ורכנא כמוהר"ר יוסף דוד
זכ"ל אשר ברע בשערים אמו וילח מוניטון
אלו בטולם ספר בית דוד פשו"ת - וספר יקרא רשכני
מדרושים

אמר הגמיר חיים יוסף הבהוין ו' ארום בן בת
בנו אל הרב המחבר זלה"ה -
הפגס אורה אח"י אשר זכני והביאני מד הלום להבית
לבית הרכום הלי ספרו רבירב מדרושים סגמ המורה על נ'
ספרים הרשונים אשר עברה הגישה פרש"ת הכסף מאשר
קומלתי משורי מלכה מנדרים ונדרות מיחירי סגולתינו אשר
ברב לבס לימים ראשונים להרפסת ס' יקרא רשכני - חכון
מפלתי זכות הרב המחבר זלה"ה יבן בעדינו ונוכה להוליא
לאור גס את ספריה הנשארים מחמשה תוממי תורה
כיר"ח

נדפס בה שאלוניקי יט"ג
אשר תחת מחסל אחוינו המלך אולטן עבדולחמיד
ירה

נמר ונלם בחרם השלימי סבו ניתנה תורה לישראל
בנת כה"ה אצמיח לדוד צמח צדקה לפי
[1785]
ברכום הבוחפים ה"ה היקר ונטלה חלקת מחוקק כה"ר
מרדכי נחמן ה"י
וחברו הח' המ' נ"י כה"ר חיים ל'און קלטי ה"י

אשר נאמרו שמוי לא טא לא לא לא

שמעו סגמ
אשר נאמרו שמוי לא טא לא לא לא

הוא המספיק
הוא השלים על
הוא המספיק
הוא השלים על
הוא המספיק
הוא השלים על

הנהגתו של הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

הממשל החדש... מדיניות החוץ... הממשל החדש...

המתאבל יתחם

אפרי... כי אפר אוהית אפר, שנחבל הפאר, נעשה לאפרי...
וקאמר (כ"ג פ) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה. כבר אמרנו לך...
 שהחסר הוא שמתוהה ומקבל היה, והדבר שהוא שלם אין עומד לקבל היה, כאשר הוא שלם קודם זה, ואך יתהווה...
 דבר זה ענין ביום מאור, ונתבאר גם כן כתבד הזה... המתאבל על ירושלים, והרי הוא חסר בשביל ירושלים...
 ובשביל שמתאבל זוכה לראות בנחמתה.

כי החסר הוא ראי אל קבלת ההוי, כי ההערד הוא סבת ההוי, ודבר זה ידוע...
 אבל מי שאינו מתאבל על ירושלים, והנה הוא כאילו הוא שלם, וכבר אמרנו... כי השלם לא יתהווה, ולכן אין רואה בנחמתו ציון...
 דבר זה... והרי התבאר לך... כי לפי מדת האמת והישר ראי היה שנחסר עצמינו בשביל חורבן קדישנו ותפארתנו, רק כי אין הגוייה חלה על דבר שאין הצבור יכול לעמוד (ס"ג).

עיקר פאר העלם לנשט לחלן פכיו ריה ובה יתרוץ, וראה הערה 93. היצואר הוא ששם ה' נקרא על זאורם, ומעלותיו יתברך משתקפות בישוראל, וכמבואר לעיל הערה 37. הואיל ופאר זה נחסר לאחר החורבן, יש צורך באפר מקלה שיהיה על חסרון זה. (111) נראה להעמיד שיבת ענין זה לשמחת חתן דקא, כי בניחב גמילות חסדים פ"ד (א, קס"א): כתב: 'אין ויזוג חתן וכלל יהיה טבעית, רק יהיה אלקית, ומעיד על דבר זה, כי המתבר המזונג איש ואשה שם י-ה... שהרי יודי הוא באיש ההויא היא באשה, שמורה על זה כי יש כאן דבור אלקי בשלימות. כי מצד הטבע הם מחולקים, שהרי זה איש וזאת אשה, הם מחולקים בעצמם, הם מתאחדים מצד מדינה אלקית, כמו שמורה עליו מה שחוסם שם י-ה... בשנייהם. וראוי לפי השמחה... ובפרט כאשר יש כאן יהיה אלקית עליונה, שה נקרא יהיה יותר מן ההוייה הטבעית: [ראה לחלן פכיו הערה 40]. והנה היצואר ישנו בביתדק הוא אותו קשר אלקי הקיים בין העלונים לחתונתים, ולכן, בשמחת חתן, ששם שמחים על ההוייה האלקית העליונה, שם יש מקום להתאונן על יהיה אלקית אודות שאינה, והיא ביתדק [שנקרא 'פאר'] שנחסרה מאינה (112) וכל זה נעשה על ראש החתן, כי הפאר מתיחס לראש, כי הוא הדבר הנבדב באינה לעיל פ"ד הערה 59, ופ"ד הערה 45, ולכן במקום שהיה אמור לחלן הפאר, ניתן האפר. והרשעים פ"ד סוף ס: למד מכן שהאפר מתח במקום העליון, שנקראים 'פאר', שנאמר [וחוקל כ"ז, ז"ן 'פאר' חבש ענין', חסם הם הדברים. (114) לשטע לעיל בפכ"ב ר"ה רפה אמר, ולחלן פכיו הערה 21, ופ"ד הערה 55. (114) לשטע לעיל בפכ"ב ר"ה רפה אמר, ולחלן פכיו בראיות שכליות מופתיות, שאם אין הפסד אין הוייה, כי השלם לא יתהווה, וראה שם הערה 36. (115) כתבתו לפרקים תבאים שיהיו פעמים רבות על הסוד של הערד הוא פ"ד הערה 97. ובגן לחלן פכיו ר"ה לפיכך כאשר, ר"פ ל, ר"פ ל, ר"פ ל, ועד ועד. וראה לעיל פ"ד הערה (116) כי כל ענין האבילות הוא הרגשת חסרון [להיפך משמחה שהיא הרגשת שלימות], וכמבואר לעיל פ"ד הערה 38, פ"ד הערה 116, לעיל הערה 69, 108. (117) ראה הערה 114, וכן כתב בר מצוה [נתן] יכל הערד מבני יהיה חדישה כמו שידוע... דבר זה למשכלים בחכמה. וכ"כ בגבורת ה' פ"ד [פ"ד]: ולחלן פכ"ב ר"ה רפה אמר, ח"א לטעורין צו. [ג, רש כ"ג, שם בדמיון ג, ר"ה]: ח"א לנה ר"ה [ג, קו]: ועד ועד. וראה לעיל פ"ד הערה 97, ולחלן פכיו הערה 21, ועד ועד. (118) וברש הפרק באר באופן שנת מדע רק לשטע מסוד העלם, משאיכ האינו מתאבל, שלידו החורבן נתפס כחלק מסוד העלם, ועד המתאבל על ירושלים זוכה לראות בנחמתה; כי רק האבל מודה שלידו חורבן ירושלים נחשב אודות שיחס הנחמה לאבילות הוא כחסם ההוייה ובהא לאור הערד: — ואה לעיל פ"ד הערה 59, ולחלן פכיו הערה 92, ופ"ד הערה 21. (119) הנגמה לבר: כאשר אדם שמתקן לבר, הרי ההשתוקקות נופא מבשרתו לקבלת דבר, ובהי שביאר בראשית פ"ל אות ו' [נחית הנהיג פ"ד א, ט, ז], ודך היים פ"ד מ"א [קס"א]. הביאור לכן הוא כדבריו כאן, שהשתוקקות משימה את האדם כחסר הנפק להשלמה. ויחסר הוא ראי אל קבלת ההוייה, כי ההערד הוא סבת ההוייה לנשט כאן, ולכן ההשתוקקות מביאה את הקבלה. (120) חורר לרש ברבי שאליכא דאמת היינו מחוייבים להתאבל לגמרי על חורבן הקבלה, וכמו שמבאר.

בפרק קמא דגיטין (א), שלחו ליה למר שמושבין בחבל, שאינם אלא לכוון אותם עוקבא, זמרא... מנא לן דאסור, שידוט למלאכה. דבקי... — שמומין בשעת וכתב ליה (נ"ט פ) "אל תשמח ישראל שחורשין, ואינו אלא לכוון השוורים אל גיל כעמים". ולשלח ליה מהבא (שפס) לתלמהם, שהולכים לקול השיר, שער כ, ט) "בשיר לא ישתו יין", אי מהויא להם. דגריד אסור — שאינו אלא לשחק, והוא אמנא זמרא דמנא... אבל בפומא עד כאן. הרי מוכח דבין על היין ובין שלא שר, קא משמע לן, עד כאן... פירוש, על היין — אסור... הוא דקאמר בשל מאחו שאין שמחה בישוראל... אין ראי השיר מבית המשתאות, נראה ולדבותא לישוראל לשמות. וקאמר ילשלח ליה מהבא, דכתב "בשיר לא ישתו יין", האדם לומר, ובאלו היה דבר זה מנוג שמהו הכתוב מיפק בפרק בתרא דסוטה (מ"ג), דתנן מהם משבטלה סנהדרין בשל ושם אמר (פס"ג פ) אודא רשמע זמרא ושם אמר (פס"ג פ) אודא רשמע זמרא ישו יין... ולכן פ"ד ולשלח מהכא... חורבא בסיפא... שנאמר (נ"ט פ) "קול אכל ליכא למימר דמשום כך פ"ד ישויר בחלון חורב כסן כי ארה ערה". ולשלח ליה מהבא 'משום שאין אסור רק אמר רבי יצחק, [אפילו] בית המסוך על היין, ובהא ק"א כתב "בשיר לא ישתו יין", האדם לומר, ובאלו היה דבר זה מנוג ישו יין... דהא אינו, דההם מוכח ללאו כי מתחל חורבא — בסיפא מחלל, בשיר שהוא בין היין ודקא משתעי, אלא שנאמר "חורב כסן", עד כאן. והורבים אפילו כלא יין גמי אסור. דקאמר שם האלו ידועים למשכלים למה אמר אודא (פס"ג פ) אמר רב הונא דגרי דבקי רשמע זמרא — העקר, זה מפני כי שרי... פירש רש"י ד"ל (פ"ג) ספיעות השיר הוא מיוחד למדת הדין, שהרי שרי...

שינוי גופהאות ימתי כ"ס מ"ה, ולמפ מ"ל.
 (121) לשורר בבית המשתאות [רש"י שם]. (122) 'נבור [רש"י שם]. (123) הדברים אלו הובאו כמעט אות באות בניחב הלעגות פ"א (ב, ר"ה), ובהא לטיס מהירות כשר לחלן ר' עמד קבן, ומשום מה נשמט מהא של הצאת הניג. (124) בניחב הלעגות שם הסוף: 'שאין השמחה בישוראל, רק באומות'. וכתבה כאן היא לחורבן, שהיא בית המקדש, אין מקום לשמחה בישוראל, וכמו שהובא. (125) פירש — הערפות של הפסוק 'בשיר לא ישתו יין' על פני הפסוק 'אל תשמח ישראל' היא שנחפרט בו הומו של האסור, שהוא משבטלה סנהדרין, וכמבואר בסוטה מ"ה, מה שא"כ הפסוק של 'אל תשמח ישראל', לא נתפרט בו הומו לאסור זה. (126) בניחב הלעגות שם הסוף: 'זבואי קרא בפירוש כתוב 'בשיר לא ישתו יין'. (127) לשון הנגרא שלפנינו: 'אמר רב הונא, זמרא דגרי דבקי שרי, דגרידי — אסור. דגרידי' הם האורנים. (128) שהרי אסור השיר על דגריד, הוא שלא על היין וכן הכיח הייב בטור אורח סימן תק"ס ר"ה ומיש שירד אונבים, וזבואי קרא בפירוש ברה שם ס"ג י. והוא בארזת משה חלק אוריז, סימן קסו, שפ"ל בראו זו. (129) וכבר כן לאופיק מותספות בנינו ז. ר"ה זמרא, שלמדו שם מרש"י שר ק נאסרה שירה חמה שבית המשתאות, שמתעב ביונין, לשון חספות שם. אמנם מרש"י תיגה טו: משמע שלעולם אסור, אף שלא בבית היין, כי אמר שם בגמרא שובת החורה על הנייה על אור ששים לעומר יונין לא פסק מפומיה, ופירש רש"י שם 'ויהי לו לתניח בשביל חורבן הבית, דכתיב 'בשיר לא ישתו יין'. משמע שמפאת החורבן יש לתמע מכל שירה, ולא דקא על היין, כי בגמרא שם [לבי אורח] לא הוכיחו שחשיבה היתה על היין. (130) פירוש — זמרא בבית מבית לחורבן בסוף הבית. (131) נראה באר, שבח"א לטעורין צו. [ג, קצ"א]: כתב: 'כי השירה מורה על שירה בפעל... חור ענין השירה, כי השירה שפוחה פיו ומוציא השבח והתהילה... ולא כן כאשר לא יאמר שירה, שמורה... שאינו בפועל, רק בבחי' וכ"כ לחלן פ"ד דברים אלו.

הרי שיהיה שירת

רמו
ירמיהו ל
תרגום יונתן
גֵּי אֲזִינֵהוּ דִּינֵךְ לְמַזְרֵן רְפָאוֹת תַעֲלֶה אִין קְדָּה׃
דְּכָל־מְאֻבָּהְךָ שִׁבְחֶךָ אוֹתָךְ לֹא יִדְרְשׁוּ כִּי׃
מִפֶּת אוֹיֵב הַכִּינְיָךְ מוֹסֵר אַכְזָרִי עַל רָב׃
עוֹנֵךְ עֲצָמוּ חִפְּאוֹתֶיךָ׃ טוּ מִה־חִיְיָ־תֹזַעַן עַל־
שִׁבְךָ אֲנִישׁ מִכְּאֻבְךָ עַל אֵל רָב עוֹנֵךְ עֲצָמוּ
חֻבְכָּךְ תִּפְקֹפֵי תִסְאֵד׃ טוּ מִה אֵת־עֲצוּמָא עַל־קַבְרֵיךְ
(ג) פְּסוּזֵר. רַפּוּלֵה. לִמָּן לָסַם סַפְרָה לְמִנְהֵ׃ תַעֲלֶה׃ רַפּוּלֵה. לַמְּוֵעַל׃ (ד) מוֹסֵר אַכְזָרִי. יִסוּרֵי

מִכְּוִר לְקַבֵּל רְפֹאוֹת, וְלֹכֵן לַחֲיוּתָ חוּלֵי נוֹאשׁ לֹא עֶשׂוּ לְרִפּוּאֵה חוּלֵי, כִּי כִּן הוּרָךְ כְּשִׁתְּרִפּוּאִים מִתְּהַיִּישִׁים לְרִפּוּאֹת הַחוּלֵי לֹא יַעֲשׂוּ עוֹד רְפֹאוֹה כִּלְלִי׃ (יז) כִּי כִּי מוֹאֲבֶהְךָ, כֹּל הַאוֹתוּבִים אוֹתְךָ שָׁכַחוּ כִּן, וְלֹא יִירֻשׁוּ אוֹתְךָ לְכַבֵּד בַּעַת הַחוּלֵי, הוֹדָעָה לִמֹּר בְּנִגְלָה הִיִּית מְסוּבָב בְּצוּרֹת שְׂמוֹנוֹת, וְלֹא חֻשַׁב מִשִּׁינְגֵּל עוֹד מִן הַגּוּלָה, וְלֹא מִצֵּנַת אוֹרֹב וּנְמָחַם מְכַל הַאוּמוֹת׃ כִּי שׂכַח אוֹיֵב הַכִּינְיָךְ. הַכִּינִי אוֹתְךָ כַּאוֹיֵב הַמְכָה בִּימִינֵי אֲכֹדֵי, וְלֹכֵן חֻשַׁב כּוֹלֵם שִׁמְאוֹתֵי כִּן׃ עַל רוּב עוֹנֵיךָ. רַצְחָה לִמֹּר אוֹלֵם לֹא עַל חֵטֵם הַכִּינְיָךְ, כִּי אִם עַל יָד רֹב עוֹנֵיךָ, כִּי רֹב חֲטֹאוֹתֵיךָ׃ (טו) מִה תֹזַעַן. לִכֵּן מִה תֹזַעַן לַחֲרֻטֵם עַל שׂכְּרִי בִּאֲמֶךְ שֶׁאֵנוֹשָׁה מַכְתִּךָ, הוּאִיל עַל רוּב עוֹנֵיךָ וּמְרִכְיַת חֲטָאוֹתֵיךָ עֲשִׂיתִי אֵלֶיךָ לָךְ שְׁלֵם גַּמְלָה, וְלֹא בִּאֵן כְּחַסֵּם׃

רַד"ק
(יג) אִין דָּן רֵידֵךְ, לֹא הִיִּי מִי מְהוּרָפֵיִם שׁוּמַס מִשְׁפַּט מַכְתִּךָ לְקַבֵּל רְפֹאוֹת, וְלֹכֵן לַחֲיוּתָ חוּלֵי נוֹאשׁ לֹא עֶשׂוּ לְרִפּוּאֵה חוּלֵי, כִּי כִּן הוּרָךְ כְּשִׁתְּרִפּוּאִים מִתְּהַיִּישִׁים לְרִפּוּאֹת הַחוּלֵי לֹא יַעֲשׂוּ עוֹד רְפֹאוֹה כִּלְלִי׃ (יז) כִּי כִּי מוֹאֲבֶהְךָ, כֹּל הַאוֹתוּבִים אוֹתְךָ שָׁכַחוּ כִּן, וְלֹא יִירֻשׁוּ אוֹתְךָ לְכַבֵּד בַּעַת הַחוּלֵי, הוֹדָעָה לִמֹּר בְּנִגְלָה הִיִּית מְסוּבָב בְּצוּרֹת שְׂמוֹנוֹת, וְלֹא חֻשַׁב מִשִּׁינְגֵּל עוֹד מִן הַגּוּלָה, וְלֹא מִצֵּנַת אוֹרֹב וּנְמָחַם מְכַל הַאוּמוֹת׃ כִּי שׂכַח אוֹיֵב הַכִּינְיָךְ. הַכִּינִי אוֹתְךָ כַּאוֹיֵב הַמְכָה בִּימִינֵי אֲכֹדֵי, וְלֹכֵן חֻשַׁב כּוֹלֵם שִׁמְאוֹתֵי כִּן׃ עַל רוּב עוֹנֵיךָ. רַצְחָה לִמֹּר אוֹלֵם לֹא עַל חֵטֵם הַכִּינְיָךְ, כִּי אִם עַל יָד רֹב עוֹנֵיךָ, כִּי רֹב חֲטֹאוֹתֵיךָ׃ (טו) מִה תֹזַעַן. לִכֵּן מִה תֹזַעַן לַחֲרֻטֵם עַל שׂכְּרִי בִּאֲמֶךְ שֶׁאֵנוֹשָׁה מַכְתִּךָ, הוּאִיל עַל רוּב עוֹנֵיךָ וּמְרִכְיַת חֲטָאוֹתֵיךָ עֲשִׂיתִי אֵלֶיךָ לָךְ שְׁלֵם גַּמְלָה, וְלֹא בִּאֵן כְּחַסֵּם׃

פְּסוּזֵר. רַפּוּלֵה. לִמָּן לָסַם סַפְרָה לְמִנְהֵ׃ תַעֲלֶה׃ רַפּוּלֵה. לַמְּוֵעַל׃ (ד) מוֹסֵר אַכְזָרִי. יִסוּרֵי מִכְּוִר לְקַבֵּל רְפֹאוֹת, וְלֹכֵן לַחֲיוּתָ חוּלֵי נוֹאשׁ לֹא עֶשׂוּ לְרִפּוּאֵה חוּלֵי, כִּי כִּן הוּרָךְ כְּשִׁתְּרִפּוּאִים מִתְּהַיִּישִׁים לְרִפּוּאֹת הַחוּלֵי לֹא יַעֲשׂוּ עוֹד רְפֹאוֹה כִּלְלִי׃ (יז) כִּי כִּי מוֹאֲבֶהְךָ, כֹּל הַאוֹתוּבִים אוֹתְךָ שָׁכַחוּ כִּן, וְלֹא יִירֻשׁוּ אוֹתְךָ לְכַבֵּד בַּעַת הַחוּלֵי, הוֹדָעָה לִמֹּר בְּנִגְלָה הִיִּית מְסוּבָב בְּצוּרֹת שְׂמוֹנוֹת, וְלֹא חֻשַׁב מִשִּׁינְגֵּל עוֹד מִן הַגּוּלָה, וְלֹא מִצֵּנַת אוֹרֹב וּנְמָחַם מְכַל הַאוּמוֹת׃ כִּי שׂכַח אוֹיֵב הַכִּינְיָךְ. הַכִּינִי אוֹתְךָ כַּאוֹיֵב הַמְכָה בִּימִינֵי אֲכֹדֵי, וְלֹכֵן חֻשַׁב כּוֹלֵם שִׁמְאוֹתֵי כִּן׃ עַל רוּב עוֹנֵיךָ. רַצְחָה לִמֹּר אוֹלֵם לֹא עַל חֵטֵם הַכִּינְיָךְ, כִּי אִם עַל יָד רֹב עוֹנֵיךָ, כִּי רֹב חֲטֹאוֹתֵיךָ׃ (טו) מִה תֹזַעַן. לִכֵּן מִה תֹזַעַן לַחֲרֻטֵם עַל שׂכְּרִי בִּאֲמֶךְ שֶׁאֵנוֹשָׁה מַכְתִּךָ, הוּאִיל עַל רוּב עוֹנֵיךָ וּמְרִכְיַת חֲטָאוֹתֵיךָ עֲשִׂיתִי אֵלֶיךָ לָךְ שְׁלֵם גַּמְלָה, וְלֹא בִּאֵן כְּחַסֵּם׃

תרגום יונתן
רמו
ירמיהו ל
רַמּוֹתֵיךָ חֲטָאוֹתֵיךָ עַבְרֹתֵיךָ
אֲפִילּוּ לַיָּד׃ טוּ מִנְּבָן כִּלְ
אֲנִשְׁכֹּךְ יִתְאַנְסוּ וְכָל
סִנְאִיךָ פִּלְחָוּן כְּשִׁבְּכֵיךָ
וְיָבִיחוּ וְיִחְוּ עוֹנֵיךָ לַעֲוִי
וְכָל קְנוּדֵי אֲמִסֵּר לְבָנֵיךָ׃
יִזְאַרֵי אִיתִי אִסּוּרֵי לַיָּד
וּמִשְׁתַּבְּחִיךָ אֲסִינְיָךְ אֲמֵר
לַיָּד צִיּוֹן הִיא תֵּבֶעַ לִיחַ
לֵיחַ׃ יִחְכְּמוּ אֵמֶר ״
לֵאמֹר־יְהוָה בְּיִי גִדְחֶךָ קָרְאוּ לְךָ צִיּוֹן וְהִיא
רְחֵשׁ אִין לֵיחַ׃ ס יִחְכְּמוּ יְהוָה הַגִּי
שִׁבְּ שְׂבוֹתֵי אֲדָלִי יַעֲקוֹב וּמִשְׁכַּנְתֵּיךָ אֲרִחֵם
וְנִבְנִיתָה עִיר עַל־הַתְּלֶה וְאַרְמוֹן עַל־מִשְׁפָּטֵיךָ
יַעֲשֶׁב׃ יִשׁ וְיַצֵּא מִתָּהּ חוֹדֵה וְקוֹל מִשְׁחָקִים

שְׂמוֹנוֹתֵיךָ חֲטָאוֹתֵיךָ עַבְרֹתֵיךָ אֲפִילּוּ לַיָּד׃ טוּ מִנְּבָן כִּלְ אֲנִשְׁכֹּךְ יִתְאַנְסוּ וְכָל סִנְאִיךָ פִּלְחָוּן כְּשִׁבְּכֵיךָ וְיָבִיחוּ וְיִחְוּ עוֹנֵיךָ לַעֲוִי וְכָל קְנוּדֵי אֲמִסֵּר לְבָנֵיךָ׃ יִזְאַרֵי אִיתִי אִסּוּרֵי לַיָּד וּמִשְׁתַּבְּחִיךָ אֲסִינְיָךְ אֲמֵר לַיָּד צִיּוֹן הִיא תֵּבֶעַ לִיחַ לֵיחַ׃ יִחְכְּמוּ אֵמֶר ״ לֵאמֹר־יְהוָה בְּיִי גִדְחֶךָ קָרְאוּ לְךָ צִיּוֹן וְהִיא רְחֵשׁ אִין לֵיחַ׃ ס יִחְכְּמוּ יְהוָה הַגִּי שִׁבְּ שְׂבוֹתֵי אֲדָלִי יַעֲקוֹב וּמִשְׁכַּנְתֵּיךָ אֲרִחֵם וְנִבְנִיתָה עִיר עַל־הַתְּלֶה וְאַרְמוֹן עַל־מִשְׁפָּטֵיךָ יַעֲשֶׁב׃ יִשׁ וְיַצֵּא מִתָּהּ חוֹדֵה וְקוֹל מִשְׁחָקִים

מִמּוֹתֵיךָ חֲטָאוֹתֵיךָ עַבְרֹתֵיךָ אֲפִילּוּ לַיָּד׃ טוּ מִנְּבָן כִּלְ אֲנִשְׁכֹּךְ יִתְאַנְסוּ וְכָל סִנְאִיךָ פִּלְחָוּן כְּשִׁבְּכֵיךָ וְיָבִיחוּ וְיִחְוּ עוֹנֵיךָ לַעֲוִי וְכָל קְנוּדֵי אֲמִסֵּר לְבָנֵיךָ׃ יִזְאַרֵי אִיתִי אִסּוּרֵי לַיָּד וּמִשְׁתַּבְּחִיךָ אֲסִינְיָךְ אֲמֵר לַיָּד צִיּוֹן הִיא תֵּבֶעַ לִיחַ לֵיחַ׃ יִחְכְּמוּ אֵמֶר ״ לֵאמֹר־יְהוָה בְּיִי גִדְחֶךָ קָרְאוּ לְךָ צִיּוֹן וְהִיא רְחֵשׁ אִין לֵיחַ׃ ס יִחְכְּמוּ יְהוָה הַגִּי שִׁבְּ שְׂבוֹתֵי אֲדָלִי יַעֲקוֹב וּמִשְׁכַּנְתֵּיךָ אֲרִחֵם וְנִבְנִיתָה עִיר עַל־הַתְּלֶה וְאַרְמוֹן עַל־מִשְׁפָּטֵיךָ יַעֲשֶׁב׃ יִשׁ וְיַצֵּא מִתָּהּ חוֹדֵה וְקוֹל מִשְׁחָקִים

רַד"ק
קָרְאוּ לְךָ נִדְחָה וְאִמְרוּ צִיּוֹן הִיא עִיר אֲשֶׁר אִין לָהּ דוֹרֶשׁ, לֹא כִּן הוּא, כִּי אֵין אֲכֻצֵם וְאֲדוּרֶשׁ אוֹתָהּ׃ (יח) דְּבַנְי שַׁב׃ אוֹשִׁיב בְּרַשְׁקָה אַת שָׁבִי אֲהִלִי יַעֲקֹב שְׂנֹלָה מִתָּהּ׃ וּמִשְׁכַּנְתֵּיךָ וְדוּרֶשׁ לְךָ מִתָּהּ׃ רַצְחָה לִמֹּר עַל גִּבְהַת הַחֻמָּה שֶׁהִיִּית לָהּ מִאֵן׃ וְאַרְמוֹן׃ הִזֵּ כִּי בֵית הַמִּקְדָּשׁ׃ עַל מִשְׁפּוֹ. רַצְחָה לִמֹּר בִּירְךָ וְכַעֲנֵן שִׂדְיֵיךָ מֵאוֹ׃ (טו) וְיַצֵּא מִתָּהּ. מֵאוֹלֵי יַעֲקֹב יִצֵּא הַשְּׂמֵעָה הוֹדָאה לְמַקּוּם, וְקוֹל מִשְׁחָקִים וּשְׂמָחוֹת עַל רוּב הַשְּׂמֵחָה׃

רַד"ק
קָרְאוּ לְךָ נִדְחָה וְאִמְרוּ צִיּוֹן הִיא עִיר אֲשֶׁר אִין לָהּ דוֹרֶשׁ, לֹא כִּן הוּא, כִּי אֵין אֲכֻצֵם וְאֲדוּרֶשׁ אוֹתָהּ׃ (יח) דְּבַנְי שַׁב׃ אוֹשִׁיב בְּרַשְׁקָה אַת שָׁבִי אֲהִלִי יַעֲקֹב שְׂנֹלָה מִתָּהּ׃ וּמִשְׁכַּנְתֵּיךָ וְדוּרֶשׁ לְךָ מִתָּהּ׃ רַצְחָה לִמֹּר עַל גִּבְהַת הַחֻמָּה שֶׁהִיִּית לָהּ מִאֵן׃ וְאַרְמוֹן׃ הִזֵּ כִּי בֵית הַמִּקְדָּשׁ׃ עַל מִשְׁפּוֹ. רַצְחָה לִמֹּר בִּירְךָ וְכַעֲנֵן שִׂדְיֵיךָ מֵאוֹ׃ (טו) וְיַצֵּא מִתָּהּ. מֵאוֹלֵי יַעֲקֹב יִצֵּא הַשְּׂמֵעָה הוֹדָאה לְמַקּוּם, וְקוֹל מִשְׁחָקִים וּשְׂמָחוֹת עַל רוּב הַשְּׂמֵחָה׃

נחמנו ונחמו את ישראל
בכל צרה ובעושה
לכל צרה ובעושה
לכל צרה ובעושה

אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו
אשר יעשה לנו

אשר יעשה לנו

להיות להם נחלה להנחיל לכניהם, כאילו היתה זו הנחלה לו ולרעו חרע ורעו עד עולם. וזה נראה חס ושלוש כהיסח הדעת מהנאולה. על כן בניי יצ"ו, אף אם יתן ה' לכם עשירות גדולה, בנו בתים כפי הכרח צרכיכם ולא יותר, ולא תבנו המגדלים וחומות בגאווה וגדולה, רק להיות לכם מדור לפי כבודכם

וחדרים להתבודד בהם לתורה ולתשובה. צאו וראו מה ציוה יונדב בן רכב לבניו, [ו] בית לא תבנו וגו' כי באהלים תשבו וגו' (יזמיה לה, ו). וזה אין שייך האידנא לישב באהלים, רק זה אומר להניח הבנינים המפוארים יותר מכדי צורך הכרח הדירה וחדרים לכבוד התבודדות לשמו יתברך.

נשלם מסכת פוכה, בעזרת אלוה די עביד שמיא וארקא

אות ג

גאגה

גאגה מורה לנו במהרה למינה אמן, כן צריך להאמין באמונה שלמה, וזה מעקרי הדת, והיא אחת מן השאלות ששואלים ליום הדין: צפיתם לישועה? (שם לא) (וכמו שנכתב עוד בערך "צפיתם" ומסייגי המאמין ומצפה לישועה הוא שעל כל דבר שמרוב למרחוק אמר יאמר: הקדוש-ברוך-הוא יצמיח קרן לישועה מקדם, וכן שלא יבנה בטיח רבם חזקים ועלילות מרדמים פצוירים ופטורי צצים בארץ נרדף, כי מי שהוא נכון לבן פטוח יושב ומצפה מתי יום בולמו כי קרוב יום ה' שקפץ נדחיו ונקמה ונעלה אל ה' ה' מקום מקדשנו, ולא יקבע דירתו וידה נאה בארץ השמאה, ומה גם כי מינה פצל עובר ונרים אחרנו פעולם הנה, ומאחר פי חיי אדם בעולם הנה הכל המה וברן פרבות הטובה וברן פי יבואו ימי תועה הכל אחר, פי האדם לא ידע מה הוא טוב ואין טוב לאדם בעמלו רק פשוטה נחמ-רחם ליוצרו, על-כן אין מן הנאוי להחיותו אל האלה פשכול לנוח ולראות טוב, רק לעבד את ה' ובשכול פבוד שכינת עזנו ונבוד אבינו שפשימים, כי גדול צער השמים עד מקום שאין יד שכולנו מנעמ — זה כל פיר מעשינו ותפלתנו, וזה כל האדם: **L**

גאגה

גאגל רעה מפרש בדברי רבותינו וכוונם לברכה פש"ס ומרדשים וכלל ספרי הקדש, ומי וטר מאי דקתיב ומשלי טו ה: מועבת ה' כל גבה-לב, ואמר וסוטה ה: בשמחה וזה מאן דאית פיה (*), וקשוב כעלוב עבודת-זרה וכאלו פא על כל העצרות ואין עפול נענך פתחתה-המחמים, וכתנה רעות רבות, וכלי עלמא נדעי רעת הנאורה פי רבה, אבל דא עקא שסוקרין שפשוהי הנאורה הוא שוהלה פקלמה וקופה ומנענע ורועותיה הנה ותנה, ואין אטנו יודע מה היא הנאורה, אבל סימן יש מפת הפו להפיר כח האב, פי המהפדה והפעס וכדומה הם בני הנאורה, ואם אין אבות מאין יצאו מולדות (וכמו שנכתב לקמן בערך "מולדות"), וכל-פיך

(* בנידוי יהא מי שייש בו גטות הרות)

וזהו מאד פכרות הנחנין, שעל-ידי הפרכות נעשה הפדות מן האבלים, ולכן קנה מאד לאמרו פתקנו, שאם אינו נוקר נפש הוא חובל, וכל מעשיו יהיו לשם שמים, וכלכר שיקלכל דבריו פמשפט על-פי המורה פמדה פמשקל וכמסורה, וזה יצמיח קרן לישועה פמתנה פנימינו, אמן כן יהי רצון:

בריקה

בריקה רמז עז לברך את האסורין מאד כדי שלא לפשל בהם, ובפרט בענין המולעים רבה המכשלה, שיש הרבה מיני פרות ורקיות שנומצאים בהם מולעים, ורבים מעמי הארץ אין נזהרים ואוכלים בהם בלי בריקה, וכן פתקין על הרוב יש בו מולעים ודקים לאליפים ואין נראים לעין, אלא פשיטו החמץ פמראה נגד השמש אז נראה אותם ורחשים, ואין לו פקנה אלא לסגנו החולה פכמד עב ואחר-כך להרחיחו על-גפי האש ולחזו ולסגנו, וכן פפרי החמחים העידו שיש מולעים שאי אפשר לקצאם על-ידי פריקה, ורוב שמנים יתנג בהם אסור לגמרי, וכן פתכו, שידא-שמנים לא יאכל רק ח' או פרות פבוש אפלו על-ידי פריקה וכל-שכן בלי פריקה שהוא אסור גמור, ונכר צוחו על זה פספורים צעקה גדולה ונרה, שהר' כל אשר בשם ישוראל יכנה לא יאכל ובלה וטרפה או פשר חזיר וכדומה אם יתנו לו כל פסוף וזנה שפועלים, ואם ירצה לאנסו — וסבל אנשים קורים עד מות ולא יעבר, אף-על-גב דחף ישעם לאכל אקלודי החזיר וכדומה, וכי ויקח פאכלת נבלה וטרפה וחזיר ליפא אלא לאו אחר ובאכלת מולעת אחת איפא ארבעה לאורן, ובאכילת נמלה וכל שרץ העוף — תמשה לאורן, נמצא האוכל בלי זדויהו וכל פריקה פמעט רגע אוכל מאה מולעים וטובר מל-חלים של לאורן פשאט נפש בלי שום הנאה כלל רק משעטס וזמיהו, על זה וכיוצא בזה נאמר (ישעי' ה: יח): הוי משכי העין פחבלי השוא, הנה פי כן ושקטת שטיין בלעך אם בעל נפש אמה (משלי כג:), וצריך להזהיר לעם על זה וכיוצא בזה, פי ישוראל קדושים ורעים להיות גדרוים ופרושים, אבל הם שונגים ה' הטוב יכפר פערס, והמזהיר וזהיר פיהו תרעע ומצודקי תרבים פכוכבים ולשומעים יגעם ואליהם טבוא פרפת טוב, אמן:

התורה ל' יצחק אייזיק (אבן עזר) ר"ל

לט

יעקב

פדות

אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם ולא בעקמומיות אע"ג שהוא לשם שמים דזה גורם חורבן הבריא והריוסת ישוב הארץ. וכו' עיי"ש.

ד' אמונה וכיפוף לגאולה 80

(א) אמונה

אין הגליות עתידות להגאל אלא בשכר אמונה (תחומא בשלה י"ד). ובלקוט בשלח על הפסוק ויאמינו בה' איתא דהגאולה היא בזכות האמונה.

ובילקוט ישעי' תקי"ט את מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכר אמונה. ובוה"ק ח"א רי"ט: לא אגלי קב"ה לישראל אלא בזמנא דלא אשתכח מהימנותא בינייהו.

ופירש הדר"ק ביחזקאל סי' מ"ג על הפסוק וישמרו אל כל צורתו וגוי ישמרו אותם בלבם יאמינו כי כן יהי' יעשו אותם הבונים והצורות והתורות לעתיד, אם לא ישמרו אותם בלבם ולא יאמינו, לא יעשו אותם, כי כן מדת הקב"ה ישלם לאדם מדה כנגד מדה כל המאמין בביאת גואל יזכה לגאולה ואם לא יאמין לא יזכה, וכן אם יאמין בחיית המחים יזכה לחתי' ואם לא יאמין לא יזכה, ע"כ.

וכתב ראשית חכמה שער היראה פ"ד למדנו מיעקב שמתחלת מעשיו הי' ירא שמים ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר וגוי וכן אבותינו הראשונים שנא' וירא ישראל את ה' הגדולה וגוי' ללמדך שבשכר יראה ובשכר אמונה שהאמינו בו מתחלה עתיד הקדוש ברוך הוא שיבא ויפדה אותם שנא' חולי וגוחי בת ציון וגוי'.

וכתב דרכי משה בטור או"ח סי' ת"פ וז"ל כתב מהרי"ב דהוגים לפתוח הולת כשאומרים שפוך חמתך משום דאיתא בא"י שלא לנעול דלתות הבתים בליל פסח דליל שמורים הוא וזהו אמונה בהקב"ה ובהכחשתו ובזכות הבטחה זו אנו נגאלים ולזה פותחים בשפוך חמתך את הדלת כלומר ע"י זה ראוי לבא משיח, ע"כ.

וכתב רמב"ם וכוונתו יאמר כתב בשם הטור על התורה דהא דכ' ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה היא צדקה קאי על אמונה וכמו שכ' אצל אברהם אבינו והאמין בה' ויחשבה לו צדקה וזכות האמונה עתידים להגאל, עיי"ש.

יעקב

פדות

לח

"ודף אחם קול עלה נדף הה"ד וכשלו איש באחיו כי זה מדבר בפירוד לבבות המצוי בישראל יותר מכלל האומות כמ"ש ואתכם אזרה כגוים כמזר שאין אחת דבוקה בחברתה כך ישראל גם בהיותם בארץ אויביהם הן מפורדים איש מעל אחיו אע"פ שמדך הגולים לנחם זה את זה אבל ישראל אינם כן שהם מפורדים ומפורדים אף בהיותם בגולה וכל אחד דוחף את חבריו כחזקת היד ומבקש להדיחו ממצבו להתגולל ולהתנפל עליו כקללת אחיה השילוני שאמר והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים כי כל קנה נדח ומתנודד מפני הרוח הנושב בו ונוסף על דחיפת הרוח כל קנה דוחף את חבריו נמצא שכל קנה נדחה שני פעמים אחד מפני הרוח שנית מפני קנה חבריו הדוחה הסמוך לו וכן מאחד לחבירו עד שכולם כשלו ונפלו כך כל איש מישראל נהדף מן הרוח דהיינו מן המלכיות כנבואת דניאל שהמשיל כל ד' מלכיות ברוח לא ברוח ה' שנא' ואזר ארבע רוחי שמיא מגיחין לימא רבא ואלי שלמא רבא רמו לים סוף שבו קנה וסוף וכוונתו אל ישראל כמשל הקנים שנוסף על דחיפת האומות את ישראל כל אחד דוחף את חבריו במהמורותיו ע"כ המשיל כאן לעלה נדף כי העלה חלוש מאוד ונדף מחמת הרוח הנושב בו ואעפ"כ כל עלה דוחף את חבריו ומכה בו כן כל איש מישראל בגלות דומה לעלה הנדף מפי רוח הנזכר ואעפ"כ הוא ודף אחר חבריו להכותו בשוט לשונו או כנגד האומות או בלשון הרע ברחוב היהודים דהיינו קול עלה לך נא' מיד וכשלו איש באחיו ידמו עוד בעלה נדף לרוב שיחת חולין הנאמרים בלא אמת בכל רחובות קריה כדרך שנאמר ועלהו לא יכול ודרשו רז"ל אלו שיחת חולין של ח"ח כו' כך כל איש מישראל נהדף ונדף מן קול עלה דהיינו שיחת חולין של לשון הרע המשמיעים בחוץ קולם קול ענות הקול קול עקב מלב על שכבי וערי כי בעלי הלשון השמיעו את כל ישראל אין נקי כי כל אחד שמח לאיד חבריו ותהי בפיו כדבש למחוק אם ימצא מקום לדבר בגנות חבריו וכמה נעלבים עובר עליהם כוס זה ואין אומר השב וברודינו מהו זו לכדה מספקת אריכת גלותינו", ע"כ.

וכתב הנצי"ב זצ"ל בפתיחה לחומש בראשית וז"ל דנתבאר בשירת האוינו על הפסוק הצור תמים פעלו וגוי צדיק וישר הוא! דשבח ישר הוא נאמר להצדיק דין הקב"ה בחובן בית שני שהי' דור עקש ופתלתל, ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולמם, ע"כ מפני שנאת חנם שבלבם זה את זה חששו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדקן ואפיקורס, וכו' עיי"ו לדידי שפירות דמים בדרך הפלגה ולכל הרעות שבעולם עד שחרב הבית ועיי"ו הי' צדק הדין שהקב"ה ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו

